Nasjonalparkstyret
for Jotunheimen
og Utladalen

Møteinnkalling

Utval:	**Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen**
Møtestad:	Teams
Dato:	06.03.2023
Tidspunkt:	09:00

Eventuelt forfall må meldes snarast til nasjonalparkforvaltar. Vararepresentantar møter etter nærare beskjed.

Saksliste

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
ST 9/2023	Godkjenning av innkalling og dagsorden		
ST 10/2023	Referatsaker		
RS	Pressemelding Tildeling DOGA-merket: Slik åpnet de opp Sognefjellet for alle – nå får Lom-stien pris		2023/2545
RS	Utladalen landskapsvernområde - Nasjonalparkstyret ber om fjerning av gamal telelinje inn til Vetti		2023/1314
ST 11/2023	Delegerte vedtak		
3/2023	Delegert vedtak - Utladalen LVO - motorferdsel 2021-2025 - snødekt mark - Vang Energiverk		2021/2510
4/2023	Delegert vedtak - Utladalen landskapsvernområde - Dispensasjon - Motorferdsel - Transport av varer og utstyr til hytter for Årdal Jeger og Fisk - Kyrkjevatnet - Vasspollane - Trollsjøen - Norsk Folkehjelp Årdal		2022/10929
5/2023	Delegert vedtak - Tillatelse - Jotunheimen nasjonalpark - 2023 - Bruk av helikopter i for opprydding av søppel på Fannaråken - DNT Oslo og Omegn		2023/1282
6/2023	D elegert vedtak - utvida frist for gjennomføring - Jotunheimen NP - Dispensasjon - Motorferdsel - 2022 - Skutertransport i samband med avslutting byggearbeid - naust ved Rundhaugtjønne i Luster		2019/18592
7/2023	Jotunheimen NP - dispensasjon - motorferdsel - 2023 - barmark - Busstransport til Glitterheim - Ottadalen Lokallag av Norges Blindeforbund		2023/994
ST 12/2023	Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen - Prioritering av tiltaksmidlar - 2023		2022/10936
ST 13/2023	Jotunheimen NP - dispensasjon - 2023 - etablering av basestasjon på Ryggjehøhaugan - Telenor v/ Pro Invenia AS		2022/12048
ST 14/2023	Jotunheimen nasjonalpark - Dispensasjon - Motorferdsel - 2023 - Snødekt mark - vintertransport av gjester - Memurubu Turisthytte AS		2023/2056
ST 15/2023	Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen - Uttale til regional plan for klima, energi og miljø - Innlandet		2021/4058
ST 16/2023	Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen - Uttale til planprogram for kommuneplanen sin arealdel 2024 - Luster kommune		2023/2527
ST 17/2023	Eventuelt		

ST 9/2023 Godkjenning av innkalling og dagsorden
ST 10/2023 Referatsaker
Pressemelding Tildeling DOGA-merket: Slik åpnet de opp Sognefjellet for alle – nå får Lom-stien pris 2023/2545
Utladalen landskapsvernområde - Nasjonalparkstyret ber om fjerning av gamal telelinje inn til Vetti 2023/1314
ST 11/2023 Delegerte vedtak
3/2023 Delegert vedtak - Utladalen LVO - motorferdsel 2021-2025 - snødekt mark - Vang Energiverk 2021/2510
4/2023 Delegert vedtak - Utladalen landskapsvernområde - Dispensasjon - Motorferdsel - Transport av varer og utstyr til hytter for Årdal Jeger og Fisk - Kyrkjevatnet - Vasspollane - Trollsjøen - Norsk Folkehjelp Årdal 2022/10929
5/2023 Delegert vedtak - Tillatelse - Jotunheimen nasjonalpark - 2023 - Bruk av helikopter i for opprydding av søppel på Fannaråken - DNT Oslo og Omegn 2023/1282
6/2023 D elegert vedtak - utvida frist for gjennomføring - Jotunheimen NP - Dispensasjon - Motorferdsel - 2022 - Skutertransport i samband med avslutting byggearbeid - naust ved Rundhaugtjønne i Luster 2019/18592
7/2023 Jotunheimen NP - dispensasjon - motorferdsel - 2023 - barmark - Busstransport til Glitterheim - Ottadalen Lokallag av Norges Blindeforbund 2023/994

Saksframlegg

Arkivsaksnummer: 2022/10936-8 **Saksbehandlar:** Kari Sveen **Dato:** 27.02.2023

Utval	Utvalssak	Møtedato
Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen	12/2023	06.03.2023

Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen - Prioritering av tiltaksmidlar - 2023

Innstilling frå forvaltar

Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen registrerer at tildelt løyving til tiltak for tilrettelegging ligg på 64 % av innmeldt behov/søknad, medan tildeling av skjøtselsmidlar er fullt i samsvar med søknaden. Det kan verta behov for å søke om tilleggsmidlar til tiltak dersom det blir opna for dette i løpet av året. Jotunheimen er eit svært trafikkert område med stort behov for tilrettelegging og stiskjøtsel for å førebyggje og reparere erosjonsskader.

1. Nasjonalparkstyret tek til orientering løyvingane til drift av styre og til planarbeid.

Drift av Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen	kr. 330.000
Arbeid med forvaltningsplan / besøksstrategi	kr. 80.000
Kartlegging av sårbare verneverdiar og slitasje i Gjendeområdet	kr. 0
Sum løyving under post 14.20.21	kr. 410.000

2. Drift av sekretariatet inngår i budsjettramme for Statsforvaltarane i Innlandet og Vestland. Nasjonalparkstyret legg til grunn at løyvingane til sekretariat med ein forvaltar hos Statsforvaltaren i Innlandet og ein forvaltar hos Statsforvaltaren i Vestland blir tilpassa det behovet ein har for å kunne følgje opp arbeidet med kunnskapsbasert forvaltning av verneområda. Styret finn det uheldig dersom budsjettet ikkje gjev rom for å følgje opp med nødvendige synfaringar og deltaking på møte og samlingar som krev reiser. Budsjettet må ta høgde for at deltaking på landsdekkande fagsamlingar av og til vil krevje flyreiser og ekstra overnattingar – dette gjeld særleg for stillinga plassert på vestsida.

3. Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen prioriterer dei 650.000 kr. i tiltaksmidlar som er løyvd med økonomiansvar hos forvaltninga for 2023 slik:

A. Vedlikehald av stinettet i Jotunheimen og Utladalen.	**550.000**
Oppgradering og sikringstiltak på sti Vetti-Vettismorki	500.000
Vedlikehald og førebyggande tiltak på utsette strekningar, samt ryddetiltak i området rundt Glittertinden	50.000

B. Informasjon/tilrettelegging – jf. besøksstrategi / forvaltningsplan	**100.000**
Fullføring rundt påbegynte tiltak på innfallsportane - Utkikkspunkt Sognefjellet, reparasjon og revegetering	85.000
Vedlikehald etablerte tiltak, Veodalen og Vettismorki	15.000

Forvaltarane har fullmakt til å gjera mindre interne omprioriteringar mellom tiltak dersom det blir meir eller mindre forbruk enn stipulert. Styret blir orientert i påfølgande møte.

4. Prioritering av skjøtselsmidlar forvalta av SNO Jotunheimen:

Slått på Skåri, Avdalen og Vetti (heimre Utladalen)	280.000
Styrt beite på Skåri, Avdalen og Vetti (heimre Utladalen)	190.000
Styving/rising av alm og lind i heimre Utladalen	100.000
Krattrydding/vedlikehald kulturlandskap Øvre Utladalen	40.000
Styrt beiting (storfe) i Gjendebuområdet	90.000
Kratt og skogrydding / vedlikehald kulturlandskap Gjendebuområdet	30.000
Styrt beite ved Gjendebu (geit)	20.000
Slått av kve ved Gjendebu for ivaretaking av biologisk mangfald Blir gjennomført annakvart år – sist utført 2021	25.000
Sum skjøtselstiltak (direkte løyving SNO-budsjett)	**775.000**

SNO og forvaltarane har fullmakt til å gjera mindre interne omprioriteringar ved behov.

5. Plassering av dei tildelte ferdselsteljarane (eco-counter) blir prioritert slik:
   1) Teljing ved Vetti opp mot Vettismorki, for å følgje utviklinga på tal besøkande før og etter tilrettelegging med nytt utsiktspunkt og ny sjølvbeteningshytte på Vettismorki.
   2) Galdhøpiggen frå Juvflye, for å få eit intrykk av samla ferdsel mot Piggen på berrmark.
   3) Knutshøe, for å få oppdaterte tal i eit område med ferdselsutfordringar og forsøk på styring av ferdsel gjennom pilotprosjekt i UT.no
   4) Skagastølsdalen, for å få eit inntrykk av tal besøkande inn mot Hurrungane / Vest-Jotunheimen i sommarhalvåret
   5) Vesleløyfte, Besseggenstien. Teljing på same plass som 2017-22, for å kunne følgje utviklinga ved Nasjonal Turiststi Besseggen over ein lengre periode.

--- slutt på innstilling ---

Dokument i saka

- Sak 42/2022 i møte 14.11.22 i Nasjonalparkstyret, med tilhøyrande bakgrunnsdokument
  - Innmelding av behov for midlar til tiltak i verneområde og SNO-ressursar - 2023
  - Brev av 02.11.22 frå Miljødirektoratet - *Rammer og opplegg for statsforvalteren og verneområdestyrer - innmelding av behov for midler til tiltak i verneområder, naturrestaurering og SNO-ressurser i verneområder – 2023.* Vedlegg:
  - *Strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder, 2020-2025*
  - *Skjema for innspill om ønsket SNO ressurs i verneområder*
- Klima- og miljødepartementet - *Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene*
- Besøksstrategi for Jotunheimen og Utladalen, godkjent 07.11.12, med seinare justeringar
- Søknad om tiltaksmidlar 2023, Elektronisk søknadssenter (ESS) 10.01.2023.
- Tildeling av tiltaksmidlar 2023, Miljødirektoratet (ESS), behandling.
- Tildeling av midlar til styret og planarbeid – Miljødirektoratet (ESS).
- Klima- og miljødepartementet - *Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene*
- Miljødirektoratet – *Strategi for bruk av tiltaksmidler 2020-2025*

Saksopplysningar

Nasjonalparkstyret vurderte i sak 42/2022 kva tiltak ein skulle søke om. Det vart søkt om eit større beløp til opprusting av stien opp frå Vetti til Vettismorki. Det var også søkt om midlar til eit samarbeidsprosjekt om informasjonsmedarbeidar, men dette er ved behandlinga hos Miljødirektoratet definert som utanom postformål, slik at det eventuelt må arbeidast politisk om ei slik ordning skal kunne utviklast. Ut over dette hadde ein eit svært nøkternt nivå, ut frå at ein har fått større tildelingar til Utsiktsplattform Vettisfossen dei siste par åra. Alle tiltak i søknaden for 2023 var sett opp med det ein ser som eit minimumsbehov.

Det vart søkt om totalt 1.785.000 kroner, fordelt på 1.010.000 til tiltak og 775.000 til skjøtsel. Søknad om skjøtselstiltak er innvilga fullt ut, og blir utført under leiing av SNO-Jotunheimen. Tiltak for tilrettelegging i regi av forvaltninga er tildelt 64 % av omsøkt beløp, eller 650.000 kr. – jf. oversikt under. To tiltak er definert utanfor postformål. Det må prioriterast innan løyvd ramme blant tiltaka som er innan postformålet.

	Navn	Status	Innvilget beløp	Øk. ansvarlig
1	Sti Vetti - Vettismorki			Forvaltningsmyndighet
2	Vedlikehald og førebyggande tiltak på stinett			Forvaltningsmyndighet
3	Utsjekk og supplering av tiltak ved innfallsportar			Forvaltningsmyndighet
4	Informasjonsmedarbeider	Utenfor postformål		Forvaltningsmyndighet
5	Temabrosjyrer dyre- og fugleliv	Utenfor postformål		Forvaltningsmyndighet
6	Slått på Skåri, Avdalen og Vetti (heimre Utladalen	OK	280 000	Lokalt SNO
7	Styrt beite Skåri, Avdalen, Vetti i Utladalen	OK	190 000	Lokalt SNO
8	Styving/rising av alm og lind	OK	100 000	Lokalt SNO
9	Krattrydding/vedlikehald Øvre Utladalen	OK	40 000	Lokalt SNO
10	Styrt beite ved Gjendebu (storfe)	OK	90 000	Lokalt SNO
11	Kratt og skogrydding/vedlikehald Gjendebuområdet	OK	30 000	Lokalt SNO
12	Styrt beite ved Gjendebu (geit)	OK	20 000	Lokalt SNO
13	Slått av seterkve ved Gjendebu	OK	25 000	Lokalt SNO
14	Vedlikehald og drift av eksisterande tiltak			Forvaltningsmyndighet
15	Ferdselsteljarar			Lokalt SNO
16	Samlet pott	OK	650 000	Forvaltningsmyndighet
Antall: 16			1 425 000	

Søknad om midlar til styre og planarbeid vart innvilga i tråd med søknad. Søknad om midlar til kartlegging av sårbar natur vart avslått pga avgrensa rammer i statsbudsjettet.

Behovsinnmelding statsforvalteren

Oversikt | Søknad | Saksbehandling

Navn	Status	Innvilget beløp
Drift av nasjonalparkstyret	Innvilget	330 000
Kartlegging av sårbar natur påverka av ferdsel	Avslag	
Revisjon av forvaltningsplan Jotunheimen/Utladalen	Innvilget	80 000
		410 000

Heimelsgrunnlag

Delegering

Nasjonalparkstyret har delegert forvaltningsmyndigheit for Jotunheimen nasjonalpark og Utladalen landskapsvernområde i medhald av vedtekter, sist revidert frå 01.01.2020. Pkt. 8.2 i vedtektene legg opp til at *«Nasjonalparkstyret prioriterer bruken av de tildelte midlene. Alle tiltak skal være i tråd med godkjent forvaltnings-/tiltaksplan for verneområdene og andre relevante styringsdokumenter.»*

Vurdering

Stien Vetti-Vettismorki

Utsiktspunkt Vettisfossen med ny plattform vart ferdigstilt hausten 2022. I samband med denne tilrettelegginga vart stien flytta vekk frå kanten av juvet og inn på trygg grunn, ved omlegging av traseen frå kryssinga av Morkaelvi og fram til utsikten. Ny trase vart rydda og merka sommaren 2022. Hausten 2022 fekk vi 200.000 kr. over post 14.20.38 til restaurering av gamle stiløp og dei nedslitne partia rundt den tidlegare utsiktsplattforma. Arbeidet med revegetering kom godt i gang, men det står att noko arbeid på området ved plattforma. Vi håpar å få dekka gjenståande arbeid med midlane som vart løyvd i 2022; evt. må det søkjast om ny løyving for fullføring i løpet av året.

Tilrettelegging av utsiktspunktet må følgjast opp med tiltak på stien opp frå Vetti til Vettismorki. Det er fleire plassar med markant stislitasje og strekningar med gammalt rekkverk som er i dårleg stand. Alt rekkverk bør få lik utforming, i tråd med formingsrettleiar utarbeidd av Dronninga Landskap i 2021/22. Med dette vil heile strekninga få eit heilskapleg uttrykk som harmonerer med materialval og utforming av utsiktsplattforma.
Avgrensa ressursar har gjort at ein har fordelt investeringane over tid, med planlegging 2020-21, bygging av plattform i 2022, og fullføring av stitiltak og terrengarbeid i 2023.

Brua over Morkaelvi må vurderast for oppgradering. Det er i alle høve behov for tosidig rekkverk, og styrking av fundament bør vurderast. Det vart ikkje søkt om midlar til dette, da ein vil vurdere status saman med DNT Oslo og Omegn før ein eventuelt kan stipulere eit kostnadsnivå og leggje plan for utføring. Utskifting av heile brua kan vere eit alternativ. Etter vidare avklaring med DNT OO kan det vera aktuelt å fremje søknad om tilleggsmidlar for tiltak ved brua seinare i år.

Det er behov for forskriftsmessig rekkverk på begge sider på brua over Morka-Koldedøla.

Begge fundamenta på brua må vurderast grundig.

<u>Andre stitiltak</u>
Tiltajsmidlane vil i hovudsak gå til stien opp frå Vetti, men det er årleg behov for vedlikehald av stinettet for å hindre og førebygge erosjon på strekningar med høg ferdsel. Det var m.a. meldt inn behov for rydding og evt. stivedlikehald i området mot Glittertinden i 2022, men tiltaket vart da nedprioritert pga. behov for midlar til utsiktspunktet.

<u>Informasjon og tilrettelegging i tråd med besøksstrategien:</u>
Fornying av informasjonstavler til nytt design ved alle sentrale innfallsportar har vore gjennomført trinn for trinn, i tråd med besøksstrategien. Tabellen under viser status for dei ulike innfallsportane, med tiltak utført i tråd med merkevaren (grøn), under arbeid (lysegrøn) og tiltak planlagt (lyseblå). Utan farge er punkt for vidare vurdering:

Utkikkspunkt	
Pilot innfallsport Sognefjellshytta	Pilotsatsing, inkl. gangbru og opparbeidd sti, 2018. Reklamasjon på glastavler, erstatta med aluminiumstavler i 2021. Rekkverk utskifta med ei ny løysing som blir demontert kvar haust for å unngå snøskader.

Pilot innfallsport Sognefjellshytta, tilpassing og ferdigstilling rundt ny terrasse	Gangveg på austsida av turisthytta vart utsett i påvente av ny terrasse på Sognefjellshytta. Med fullført byggverk må traseen grusast opp for god kanalisering av trafikken.
Startpunkt	
Skiltstativ med nye stålskilt Krossbu Turtagrø	Del av pilotprosjektet, Utført 2018. Reklamasjon på glastavler, erstatta med nye aluminiumstavler i 2021.
Skilt på stativ samlokalisert med andre Nye tavler ved Gjendeosen og Reinsvangen	Samarbeid med Nasjonale Turistveger, 2019
Nye skilt på eksisterande stativ Juvflya Gjendebu og Memurubu Koldedalen	Del av pilotprosjektet, utført 2018 Utskifting gamle skilt Gjendebu og Memurubu 2018 Utskifting av gammalt skilt i 2018
Eidsbugarden	Erstatta øydelagt skilt med eitt i nytt design 2020. Format tilpassa kommunal informasjonstavle.
Glitterheim ved bom i Veodalen	Erstatta portstolpar med markørar i nytt design 2020. Utskifting skilt, eksisterande stativ 2019-21
Utladalen / Hjelle	Forprosjekt om informasjon frå parkering og inn til Utladalen, utarbeidd 2019. Tiltak utført 2020-2021
Spiterstulen/Visdalen Leirvassbu	Ombruk av stativ/skifertavler. Trykk 2021, montert i 2022
Utsiktsplattform Vettisfossen	Forprosjekt 2020. Prosjektering 2021. Bygging 2022
Nye tavler og andre tiltak med utforming etter merkevaren	
Bygdin	Tavle ved brygga, gammal design, bør skiftast når endeleg plassering av brygge er avklara i reg.plan
Vargebakkane og Valdresflya?	Avhengig av ev. infopunkt i regi av Turistvegprosjektet
Eidsbugarden / Tyinkrysset (Fv. 53)	Samarbeid med Statens vegvesen?
Vegaskjelet kryss Fv 55 mot Leirvassbu	Samarbeid med Turistvegprosjektet ?
Infopunkt Beitostølen	Etablere kontakt og samarbeid med Langsua NP, med tanke på å få etablert nasjonalparkinformasjon på reiselivsdestinasjonen som kanaliserer mange besøkande inn i verneområda. Samarbeidsmøte gjennomført i 2021. Tiltaket må følgjast opp vidare.
Felles infopunkt i Gaupne	Samarbeid med Jostedalsbreen og Breheimen NP-styre

Innfallsport Sognefjellshytta
Det er behov for kanalisering for å hindre trakk på flatene som etter planen skal revegeterast. Tiltak blir utført i samarbeid med Sognefjellet Turisthytte. Kostnad restarbeid 50.-70.000.

Andre infopunkt
Infopunkt ved Tyinkrysset (mot Fv. 53) må vurderast i samarbeid med Statens Vegvesen. Utskifting av tavler ved brygga på austsida av Bygdin er sett på vent, inntil ein får sett framdrift på ei planlagt flytting av brygga. Andre nye informasjonspunkt vil bli vurdert.

Andre publikumsretta informasjonstiltak
Utvida informasjon retta mot dei reisande på turistvegstrekninga fv. 55 er ønskt frå reiselivet. Sikteskive på utsiktstopp i tilknyting til gangvegen ved innfallsport Sognefjellshytta er klar for montering våren 2023. Frå utsiktstoppen ser ein mot Smørstabbtindane, Hurrungane og Fannaråken, og ein vil sjå namn på fjelltoppane på sikteskiva.

Ved Krossbu er det lagt til rette for geologivandring inn mot nasjonalparkgrensa ved Bøverbrean, da det her er svært tydelege kvartærgeologiske formasjonar som eignar seg for formidling. Tiltaket er eit spleiselag mellom fleire aktørar, der Norsk fjellsenter har leia oppfølging av ei tidlegare avtale om informasjon langs Fv. 55 over Sognefjellet.

Temabrosjyre dyre- og planteliv
Det er fleire som ønskjer informasjon om dyre- og planteliv. Ein hadde tidlegare ein brosjyre om fuglelivet i verneområdet. Nå definert som tiltak utanfor postformål av Miljødirektoratet.

Drift, m.m.
Drift av etablerte tiltak (m.a. toalett ved parkering i Veodalen) krev om lag 5.-10.000 årleg. Tilsyn med, og vedlikehald av den nye utsiktsplattforma ved Vettisfossen og oppstramming / nedtaking av vaier på sikringsgjerdet er førebels stipulert til 5.-10.000 årleg.

Oppsummering tiltak:
Finansiering av utsiktsplattforma har vore ressurskrevjande, og i 2023 er det avgrensa midlar til anna tiltaksarbeid. Det blir med dette betre tid for andre oppgåver som revisjon av forvaltningsplan og besøksstrategi og fullføring av skjøtselsplan for Utladalen.

Skjøtsel (skjøtselsbudsjett administrert av SNO):

Skjøtsel ved Gjendebu og i Utladalen vert planlagt vidareført, i tråd med strategi for bruk av tiltaksmidlar som seier at igangsett skjøtsel må ha prioritet. Skjøtsel ved Gjendebu skjer i tråd med tilrådingane i evalueringsrapport frå Miljøfaglig Utredning frå 2011. Det er her etablert eit godt samarbeid med Storådalen beitelag, Lom fjellstyre og verten på Gjendebu.

Skjøtselstiltaka i Utladalen har gått over fleire år og er omfattande. Arbeidet blir utført i nært samarbeid med Utladalen Naturhus. Skjøtsel i Øvre Utladalen vart i 2021 utvida til å omfatte kulturlandskapet rundt Skogadalsbøen, i tillegg til vedlikehald av kulturlandskapet ved dei gamle sela i Guridalen.

Ein oppdatert skjøtselsplan vil danne grunnlaget for korleis ein bør prioritere områda med aktiv skjøtsel innan Utladalen LVO. Skjøtselsplanutkastet manglar formell godkjenning, og planutkastet var ferdigstilt i 2022. Prosess med godkjenning kjem i 2023.

Det vart i 2022 utført detaljert kartlegging av lindebestanden med styving-/risingstre ovafor Hjelle. Rapport levert i januar 2023 viser at ei eventuell utviding av styvingsområdet med lindetre vil vera ressurskrevjande i høve til det ein kan oppnå med betring av artsmangfaldet. Det blir derfor ikkje tilrådd å auke omfanget av styving her. Styving av alm innunder Avdal Gard held fram, da dette har høgare verdi både i høve til biologisk mangfald og formidlingsverdi overfor besøkande. Her er det og behov for meir detaljert kartlegging.

Skjøtsel av kulturmark er svært ressurskrevjande, og krev innsats over tid. Ei utviding betyr derfor at ein bind opp ressursar for åra framover, da det har liten hensikt å berre utføre eingongstiltak. Ved prioritering av skjøtselsområde vil styret samstundes gje signal om at tiltaket bør ha høg prioritet også i åra framover. Prioritering mellom tiltaksområde bør vere fagleg forankra i skjøtselsplanen, og vurderast konkret sett i høve verneformålet. Ved behov for strengare prioriteringar må verneverdi/verneformål vektleggast. Tiltak i samarbeid med aktive drivarar i landbruket har stor verdi for lokal forankring og bidrag til verdiskaping.

Forslag til fordeling er i tråd med søknad og tildeling.

Nettsider
Publikumsretta nettside www.jotunheimen.info etablert i 2020. Det er inngått avtale med eit firma om teknisk vedlikehald. Dette og evt. tenestekjøp for redigering er dekt innan drift/styre. Overføring av informasjon til ny nettstad www.nasjonalparkstyre.no og supplering med nytt stoff er utført av forvaltarane, utan konsulenthjelp https://www.nasjonalparkstyre.no/Jotunheimen

Ferdselsteljing

Ferdselsregistreringar blir vurdert som eit viktig verkemiddel for å kartleggje bruksmønster og hauste erfaringar, for å kunne vurdere tiltak for å skjerme sårbare område og styre ferdsel til mindre sårbare periodar. Vi vonar å kunne disponere 5 teljarar også i 2023. Det er ønskjeleg med kontinuitet på teljingane over Besseggen, på Knutshøe og i området mot Vettisfossen. Ein legg opp til teljing over minst to år på andre prioriterte punkt, for å unngå tilfeldige utslag.

Det er interessant med teljing ved Vetti gard i Utladalen for å skaffe betre oversikt i eit svært trafikkert utfartsområde. Ein vil veksle mellom teljing på stigen opp mot Morki og på nedre stigen mot foten av Vettisfossen for å danne seg eit betre bilete av ferdselsmønsteret frå der vegen sluttar. Teljingane her må også sjåast i samanheng med ny utsiktsplattform og ny DNT-sjølvbeteningshytte på Vettismorki. Registreringane bør gå over tid for å sjå om dette medfører auke i den totale ferdsla og om det vil endre ferdselsmønsteret mot Vettismorki og topp/fot av fossen.

Vest-Jotunheimen villreinutval arbeider med revisjon av bestandsplan for villreinområdet, og spurde hausten 2019 om det var brukarundersøkingar som viser ferdsel i områda rundt Fanaråken-Skogadalsbøen-Vetti, men også Skogadalsbøen-Leirvassbu-Eidsbugarden. Det vart utført teljing ved Ekrehytta i 2007-08, før stien deler seg mot Utladalen og Fannaråken, og teljar var sett opp på same plass i 2020 og 2021. Teljar vart flytta til Skagastølsdalen i 2022, og bør følgjast opp i same området i 2023, for kvalitetssikring av tala.

Der ein har hatt ferdselsregistreringar har vi registrert ein vesentleg auke i Jotunheimen det siste tiåret, og det er viktig for forvaltninga å få nye tal for dei mest sentrale innfallsportane.

Det var teljar på stigen frå Spiterstulen mot Galdhøpiggen i 2018 og i 2021. For å få samla trafikktal for Galdhøpiggen var det teljing på ruta frå Juvvasshytta i 2022. Denne må følgjast opp i 2023, for å få betre kvalitet på tala.

Ferdsla over Knutshøe har dobla seg frå 2015-16 med rundt 6500 passeringar til 2021-22 da ferdselsregistreringane viste over 13.000 passeringar. Det er i dag stor utfart over Knutshøe i juni, som er ein sårbar periode – jf. *Sårbarheitsvurdering for fugl i Aust-Jotunheimen - 2015*, som viser nedgang i hekkesuksess etter kvart som trafikken har auka. Dette viser at det er behov for å arbeide for å styre ferdselen meir mot seinsommaren og hausten, når fuglelivet er mindre sårbart overfor forstyrringar. Gjennom eit pilotprosjekt i samarbeid med UT.no vart det i 2022 lagt ut OBS-varsel med oppmoding om å unngår ferdsel til etter 1. juli, av omsyn til fuglelivet. Kampanjen fekk noko respons, men har til nå ikkje gjeve merkbart utslag på ferdselsmønsteret. For å ha ferske tal på eit område med stor merksemd frå media, forskarar og studentmiljø, bør teljinga her halde fram, for å kunne vurdere om det finst moglege verkemiddel for styring av ferdsel bort frå den mest sårbare tida for fuglelivet.

Besseggen har vore sett i samanheng med *Nasjonal Turiststi Besseggen* og dei pågåande arbeida ved Gjende knytt til *Nasjonale Turistveger,* og det har vore årleg teljing i 2017-2022 for å følgje utviklinga som skjer i takt med ulike andre tiltak i området. Fortsatt teljing er viktig for å følgje utviklinga ved Nasjonal turiststi Besseggen.

Generell oppsummering – Informasjon og tilrettelegging i tråd med besøksstrategien

Oppfølging av besøksstrategien som vart vedteken i 2012 har vore prioritert, og innføring av nytt design i tråd med merkevaren *«Norges Nasjonalparker»* blir gjennomført trinn for trinn.

Det er svært mange som gjestar Jotunheimen, og ein må derfor leggje stor vekt på tiltak som kan bidra til verdiskaping utan forringing av verneverdiane, og til å gje besøkande gode naturopplevingar. Infrastrukturtiltak som kan gje grunnlag for berekraftig næringsutvikling i kommunane rundt nasjonalparken bør ha høg prioritet. Den samla tilrettelegginga langs Fv. 55 gjev eit synleg og godt døme på merkevaren *Norges nasjonalparker.* Her er utkikkspunkt Sognefjellet eit hovudelement med gangbru og opparbeidd gangveg ved Fantesteinvatnet og

ein avstikkar til ein lett tilgjengeleg utsiktstopp der ein får etablert ei sikteskive med namn på fjelltoppar i 2023. Tilrettelegginga ved Sognefjellshytta er supplert med startpunkta Turtagrø og Krossbu. Frå Krossbu mot Bøverbrean er det gjennom eit samarbeidsprosjekt etablert ein naturstig med særleg vekt på kvartærgeologi. Mange besøkande er interesserte i å koma på synfaring til piloten for merkevaren og til besøkssenteret Norsk fjellsenter.

Brukarundersøking utført i 2019 har bidrege til å avdekke kva tiltak som er særleg etterspurt av brukarane, jf. rapport frå undersøkinga. Arbeidet med revisjon av forvaltningsplan og besøksstrategi og er dessverre forseinka, men er nå i gang att, med mål om fullføring i 2023.

I områda med størst besøkstrykk trengst årlege ressursar for reparasjonar og restaurering av stinettet. Dette gjeld særleg i områda Besseggen/Gjende, Galdhøpiggen og Vettisfossen, men også på utsette strekningar langs Fv. 55, der mange stoppar og tek ein avstikkar eller lengre tur inn mot nasjonalparken. Det same gjeld frå Fv. 51 over Valdresflye. Elles vil ein kvart år registrere punkt som krev oppfølging, avhengig av slitasje og erosjon etter smeltevatn. Sentrale punkt får utplassert ferdselsteljarar for å kunne følgje utviklinga over tid.

Annan informasjon – samarbeid med andre

Reiselivslaga etterspør informasjon som kan bidra i marknadsføring og verdiskaping. Fokus på bestemte område kan også ha kanaliseringseffekt frå område som blir mindre profilert.

Ein følgjer opp spørsmål om nasjonalparkinformasjon ved nytt informasjonspunkt på Beitostølen i samarbeid med Langsua nasjonalpark og Øystre Slidre kommune .

Det har vore ønskjeleg å ha temabrosjyrer til dei som ønskjer meir utfyllande informasjon om naturkvalitetane i området, men dette er nå definert utanom postformål. Ein ambulerande natursti til bruk ved arrangement og overfor skuleklasser har vore på tiltakslista over tid, og vil bli arbeidd vidare med ettersom ein får kapasitet. I tillegg til tradisjonell informasjon med plakatar og brosjyre, er det lagt til rette med digital presentasjon av opplevingar i verneområda gjennom dei nye besøksretta nettsidene, på norsk, engelsk og tysk.

Informasjonssenter er eit element som bør utviklast. Samarbeid med Norsk Fjellsenter om ymse informasjonstiltak kan prioriterast høgare når revisjon av forvaltningsplanen er fullført. I samarbeid med Utladalen Naturhus ønskjer ein å legge til rette med ny natursti frå Hjelle til Vetti, i Utladalsgjeli.

Kunnskapsgrunnlag og ivaretaking av verneverdiar

Det er og behov for auka kunnskap om verneområda, da eldre verneområde som Jotunheimen og Utladalen manglar omfattande kartleggingar av biologisk mangfald og brukarinteresser, som er standard i nye verneplanprosessar. Sårbarheitsvurdering og kartlegging av rovfugl som dekkjer heile verneområdet er teke inn som eit ledd i forvaltningsplanarbeidet. Kartlegging av rovfugl bør fullførast i områda som manglar. Ein har kartlegging i Aust-Jotunheimen og Utladalen. Vest-Jotunheimen manglar god kartlegging.

Oppdatering av eldre kartleggingar utført etter DN-handbok13 er viktig, særleg i område med høg ferdsel på vegetasjonstypar som er særleg utsette for slitasje.

Ein har også fått utført betre samanstilling av kunnskapsgrunnlaget for villrein, og eit grunnlagsarbeid knytt til endra reglar for sykling og organisert riding. Med desse utgreiingane vil ein ha eit betre kunnskapsbakgrunn for revisjon av forvaltningsplanen, men det er fleire fagområde som bør få betre registreringar etter kvart som ein har kapasitet og ressursar.

Det er t.d. ønskjeleg å arbeide meir med kulturminneregistreringar i samarbeid med dei respektive fylkeskommunane, både for å ta vare på kulturminna og for å kunne formidle historia til besøkande.

Også kartlegging med verdivurdering av geologiske førekomstar vil vera viktig.

Saksframlegg

Arkivsaksnummer: 2022/12048-8 **Saksbehandlar:** Kari Sveen **Dato:** 27.02.2023

Utval	Utvalssak	Møtedato
Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen	13/2023	06.03.2023

Jotunheimen NP - dispensasjon - 2023 - etablering av basestasjon på Ryggjehøhaugan - Telenor v/ Pro Invenia AS

Innstilling frå forvaltar

Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen avslår dispensasjonssøknad fra Telenor v/ Pro Invenia AS om etablering av en basestasjon for mobilnettet (Greensite) på Ryggjehøhaugan i Jotunheimen nasjonalpark.

Plassering av en ny installasjon på en eksponert lokalitet nesten 2 km lenger inn i nasjonalparken enn eksisterende inngrep vil påvirke landskapet negativt, og vil i tillegg medføre oppstykking og redusering av arealene uten tilrettelegging og inngrep.
Tiltaket er i strid med det overordna verneformålet om *«å ta vare på eit stort, samanhengjande og villmarksprega naturområde i overgangen mellom austlandsk og vestlandsk fjellnatur som inneheld særprega og representative økosystem og landskap utan tyngre naturinngrep»,* og det vil påvirke verneverdien *vakkert og eigenarta landskap* i negativ retning. Vilkårene for å gi dispensasjon i medhold av naturmangfoldlova § 48 er dermed ikke oppfylt, da det her er stilt krav om at eventuelle tiltak *«ikke strider mot verneformålet og ikke påvirker verneverdiene nevneverdig»,* og at begge disse vilkårene må være oppfylt.

Det vises videre til overordna føringer gitt i Miljøverndepartementets skriv av 14.11.2012 – *Retningslinjer ved behandling av søknader om utbygging av nødnett i verneområdene* – og til brev av 02.03.15 fra Klima- og miljødepartmentet (KLD) som gir retningslinjer for presedens i byggesaker med dispensasjonsvurdering etter naturmangfoldlovas § 48.

Dette vedtaket erstatter vedtak i sak 6/2023, som blir oppheva pga. at søknad fra Telenor Intra som ble oversendt fra Statskog ikke var gjennomarbeidet som dispensasjonssøknad.

--- slutt på innstilling ---

Dokument i saka

- Byggesøknad av 27.01.23 fra PRO INVENIA AS
- E-post av 24.02.23 vedlagt revidert søknad og artikkel om manglende mobildekning.
- E-postutveksling angående avklaring av saksgangen.
- Sak 6/2023 i Nasjonalparkstyret, med tilhørende bakgrunnsdokumenter
- Miljøverndepartementet – Skriv av 14.11.2012 – *Retningslinjer ved behandling av søknader om utbygging av nødnett i verneområdene*

- Brev av 02.03.15 fra KLD – *Retningslinjer for vurdering av presedens i byggesaker etter naturmangfoldloven § 48*
- Vedtak av 14.08.2020 – dispensasjon for etablering av relestasjon for breiband til Glitterheim Turisthytte - DNT Oslo og Omegn.

Saksopplysninger

Nasjonalparkstyret behandla i sak 6/2023 en forespørsel om etablering av basestasjon fra Telenor Intra som var sendt Statskog som grunneier. Saka ble videresendt nasjonalpark-forvaltninga for behandling etter strengeste regelverk først. De oversendte dokumentene viste plassering på kart og skisser av bygg og antenne, og var for så vidt tilstrekkelige for å kunne ta stilling til omsøkt plassering i forhold til verneforskrift for Jotunheimen nasjonalpark.

Telenor viste til at dette ikke var ment som selve dispensasjonssøknaden fra deres side, da Telenor Intra bare jobbet med spørsmålet om grunnerverv. Pro Invenia AS har fått i oppdrag å bistå Telenor i søkeprosessen om oppføring av antenne / basestasjon i Jotunheimen, og har påtatt seg ansvaret som ansvarlig søker for dispensasjonssøknad for oppføring av ny basestasjon i Jotunheimen. Pro Invenia AS sendte søknad datert 27.01.23. Da var vedtaket i sak 6/2023 allerede sendt ut, men etter e-postutveksling og telefonsamtale kom vi fram til at det ville være mest ryddig å starte saka på nytt med komplette dokumenter fra Pro Invenia AS, i stedet for at Telenor skulle klage på det første vedtaket. Ved å starte saka på nytt, vil vedtaket i sak 6/2023 oppheves.

Søknad av 27.01.23 er etter en ny gjennomgang endret fra en 30 meter høy antennemast til en 18 meter høy antennemast. Oppdateringer går fram i revidert søknad datert 24.02.23.

Hovedpunktene i søknaden:
<u>Tiltaket</u>:
Det søkes derfor med dette om oppføring av telekommunikasjonsmast på 18 meter, med tilhørende utstyrshytte for solceller, teleteknisk utstyr og brenselcelle. Hytten vil ha en grunnflate på 9,05 meter x 2,5 meter og vil få pulttak dekket med solcellepaneler.

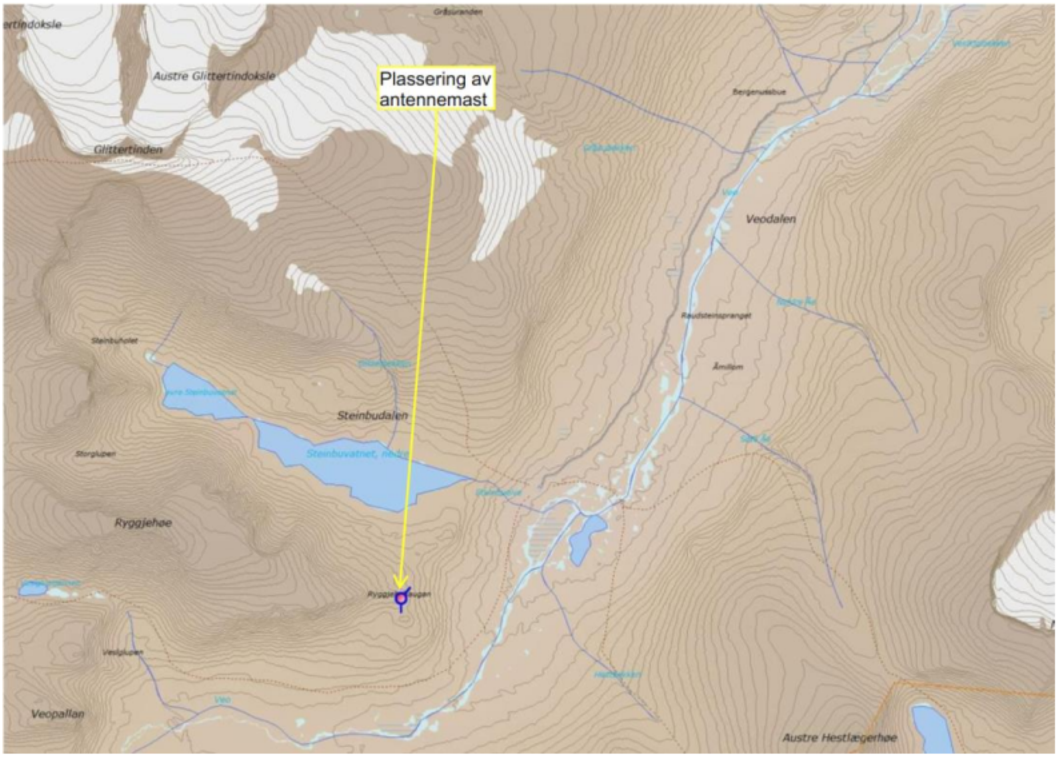

Figur 1: Oversiktskart med plassering av mast på Ryggjehøhaugan (N=6830249,82 – Ø=478674,34)

Basestasjonen er en såkalt «Greensite» noe som innebærer at den er selvforsynt med elektrisk kraft. Det foreligger derav ikke er behov for fremføring og tilkobling til kraftnettet. Masten er tenkt plassert på Ryggjehøhaugan og vil med det gi dekning nord/nordøstover – nedover Veodalen, herunder for Glitterheim turisthytte, samt traseen opp mot Glittertinden – og sydover, videre innover Veodalen, samt skråningene opp mot Veabrean i vest til Nautgårdstinden i øst, herunder deler av merket løype over mot Spiterstulen.
Videre innebærer denne plasseringen av masten vil få fri siktlinje mot Jetta (en annen telekom-mast) noe som er radioteknisk viktig for å motta og for å videresende signalene.

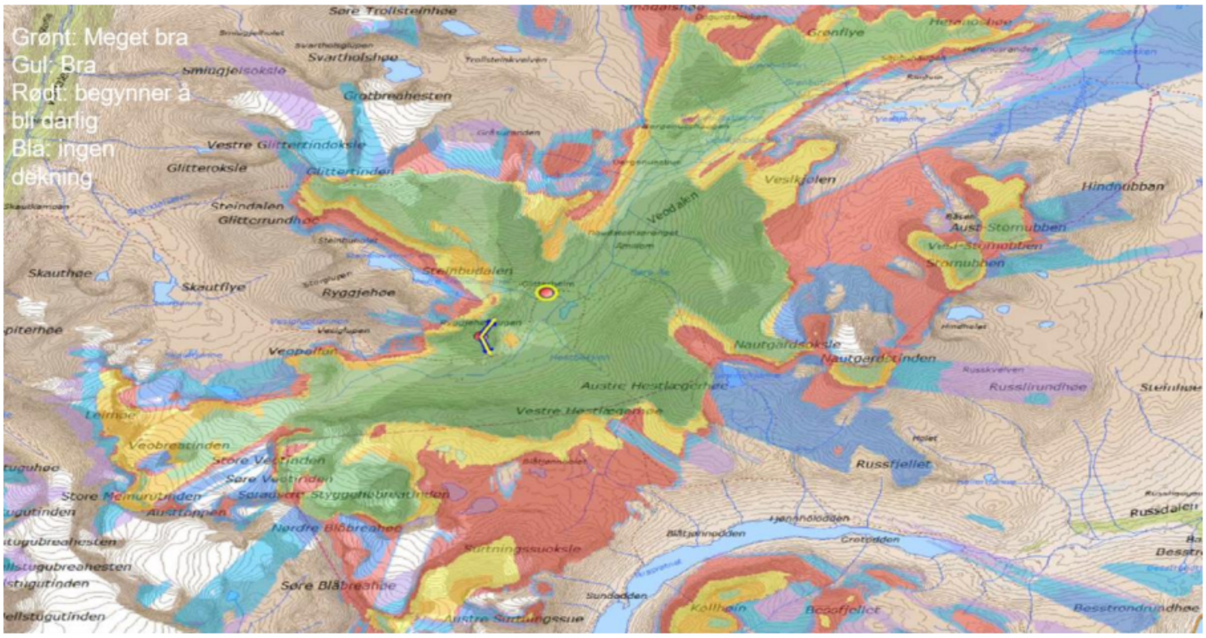

Figur 2: Dekningskart hentet fra presentasjon à 22.03.2022 (Telenor / Lom kommune)

Figur 3 (til venstre):
Bilde retning «Jetta» (i det fjerne).
Korresponderende telekom-mast

Figur 4: Plassering av mast og hytte

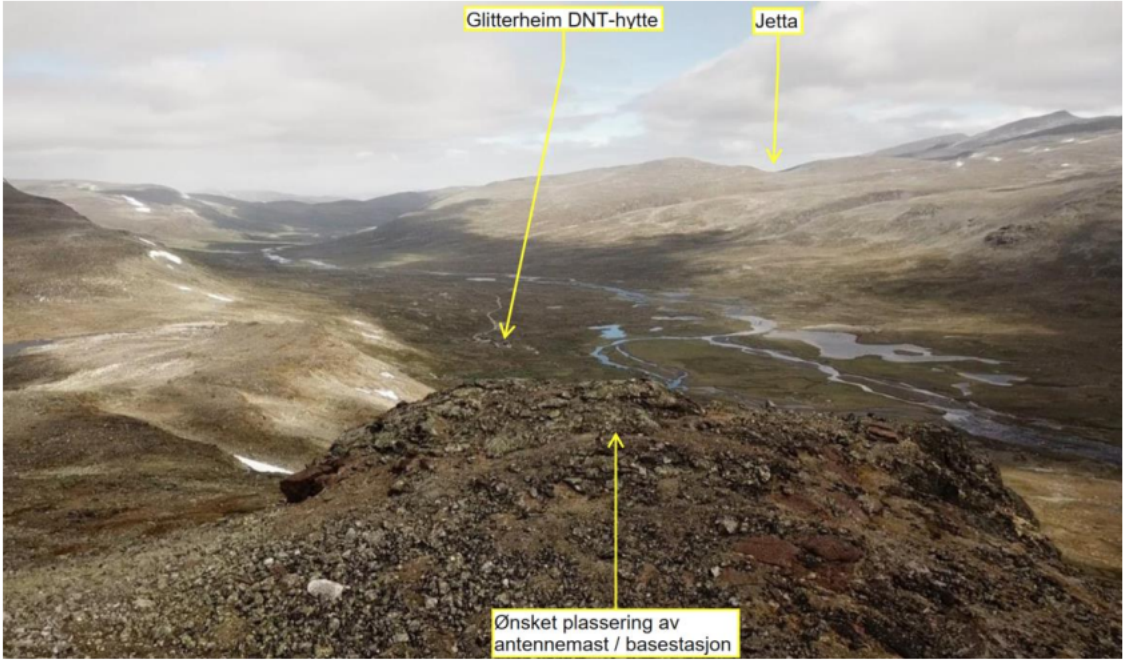

Figur 5 (over): Ønsket plassering av mast på Ryggjehøhaugan (N=6830249,82 – Ø=478674,34)

Figur 6 (over): Ønsket plassering av mast på Ryggjehøhaugan (Bilde hentet fra DNTs hjemmeside)

Figur 7 (over): Ønsket plassering av mast på Ryggjehøhaugan (Bilde hentet fra DNTs hjemmeside)

Figur 8: fotomontasje av basestasjonen, sett mot syd.

Figur 9: Fotomontasje av basestasjon bestående av telekom-mast på 18 meter med tilhørende utstyrshytte.

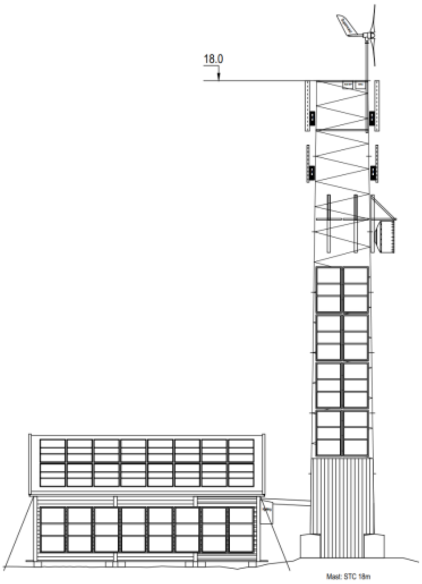

Figur 10: Mast med solcellepaneler, vindgenerator og antenner, samt tilhørende utstyrshytte. Tak og sydvegg på hytten dekkes med solcellepanel. Det monteres solcellepaneler på nedre del av masten.

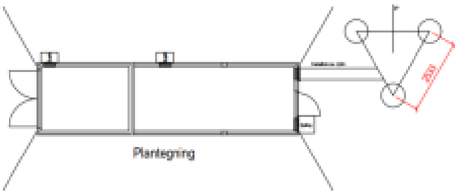

Figur 11: Plantegning hytte og fundament mast

Figur 12: Fasade øst

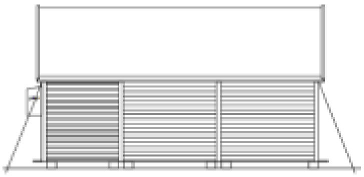

Figur 13:Fasade syd uten solcelle

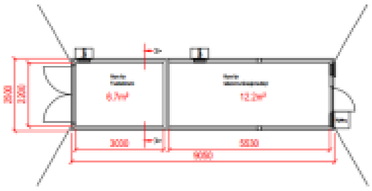

Figur 14: Planskisse av hytte med mål

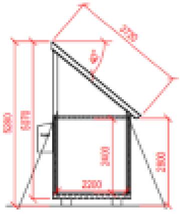

Figur 15: snitt

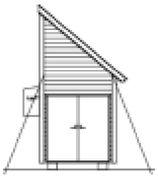

Figur 16: Fasade vest

Figur 17: Fasade nord

<u>*Dispensasjon:*</u>
Masten er tenkt plassert i Jotunheimen nasjonalpark og tiltaket er med det avhengig av dispensasjon fra forskrift om Jotunheimen nasjonalpark, FOR-2014-11-14-1398.

Vi er innforstått med at terskelen for å tillat inngrep og det å etablere tekniske installasjoner i en nasjonalpark er høy, og at den skal være høy. Videre at nasjonalparkstyrets handlingsrom for å kunne gi dispensasjon er svært begrenset.

Slik vi leser forskriften må en eventuell dispensasjon i denne saken enten bli gitt med hjemmel i den generelle dispensasjonsregelen i § 4 i forskriften (omsynet til tryggleik eller omsynet til vesentlege samfunnsinteresse) og / eller med hjemmel i § 3 pkt. 1.3 bokstav b) (innretninger som er naudsynt for driften av turisthytter i nasjonalparken). - - - »

<u>Merknad fra saksbehandler:</u>
Når det gjelder bruk av § 3 pkt. 1.3 bokstav b) *«Innretning som er naudsynt for driften av turisthytter i nasjonalparken»* vil det være begrenset til innretning som løser et konkret

behov for bedrifta, og vi har heller ikke fått noen søknad eller henvendelse fra DNT Oslo og Omegn om dette. Vi er klar over at et godt mobilnett ville ha betydd en forenkling i drifta av Glitterheim, som anført i søknaden fra Pro Invenia AS, men § 3 pkt. 1.3 bokstav b) gir uansett ikke hjemmel for oppføring av en ordinær kommersiell basestasjon. En må derfor forholde seg til de muligheter som eventuelt måtte ligge i § 48 i naturmangfoldlova – jf. § 4 i verneforskrifta.

« - - - Den aktuelle basestasjonen som Telenor nå ønsker å oppføre er tenkt plassert på ca. 1650 meters høyde og vil ikke komme i konflikt med noen av de fire vernesonen i Jotunheimen. Etablering av denne basestasjon vil kunne gi mobiltelefondekning og 4G-dekning både på Glitterheim, på store deler av veien opp mot Glitterheim, i områdene rundt hytta, samt langs deler av de mest aktuelle rutene ut fra Glitterheim, herav ruten opp mot toppen av Glittertind. Etablering av denne basestasjonen innebærer med andre ord en stor forbedring i forhold til dagens situasjon, både for driften av turisthytta, for de ansatte på hytta, men også for gjestene. Videre innebærer en etablering av denne basestasjonen at nåværende installasjon som turistforeningen fikk tillatelse til å føre opp i 2020 – på 1800 meters høyde og innenfor vernesonen – vil kunne demonteres og fjernes.

<u>Omsynet til tryggleik eller vesentlege samfunnsinteresser.</u>

I Stortingsmelding nr. 62 (1991-92) er de eksiterende nasjonalparkene delt inn i to kategorier. Den ene kategorien er nasjonalparker uten tilrettelegging for friluftsliv som delmål i forvaltninga. Den andre kategorien er nasjonalparker med tilrettelegging for friluftsliv som delmål. Ormtjernkampen nasjonalpark i Oppland fylke er et eksempel på den første kategorien. Jotunheimen, Rondane, Dovre og Jostedalsbreen er eksempler på den andre kategorien. Dette harmonerer godt med faktisk bruk av Jotunheimen den dag i dag.

Det har vært tilrettelagt for friluftsliv i Jotunheimen i over 120 år og Jotunheimen nasjonalpark er et av de fjellområdene i Norge som er mest benyttet i forbindelse med tradisjonelt norsk friluftsliv som fotturer og skiturer. Noen av de mest ettertraktede turmålene i landet ligger i området og den økende interessen for toppturer (sommer som vinter), randonee, fjelløping, samling av 2000-meter topper mv. tilsier at Jotunheimen fortsatt vil forbli et ettertraktet friluftsområdet i årene som kommer. I området rundt Glitterheim ligger topper som Glittertinden, Nautgardstinden, Memurutinden og Trollsteineggje, som er mål for de som samler på 2000-meterstopper, og området har etter hvert blitt svært populært for de som ønsker å gå på randonee. Dette da området byr på en kombinasjon av både lett, middels og noe vanskeligere traseer, spektakulær natur, samtidig som området regnes som relativt trygt i forhold til enkelte andre populære områder.

Det følger av forvaltningsplan for Jotunheimen at det skal legges til rette for tradisjonelt norsk friluftsliv og de verdier dette er tuftet på. Med tradisjonelt norsk friluftsliv menes normalt fotturer og skiturer. Samtidig er verden i endring. Stadig nye generasjoner med både nordmenn og utlendinger får øynene opp for det å ferdes i norsk natur, hvorav stadig flere har hatt sitt første møte med norsk natur i form av bilder og innlegg på nettet.

Noen er fjellvante og godt utstyrt, andre er det ikke. Holdningene er også i ferd med å endres. Tidligere lot man mobilen bli liggende igjen hjemme når man gikk på fjelltur. I dag har tilnærmet 100 % av de som ferdes i fjellheimen mobiltelefon med seg på tur. Det å ta med seg mobiltelefonen har også blitt anbefalt av redningstjenesten, da det er mulig å spore opp en telefon selv om den ikke har dekning. Videre har det, sakte men sikkert, utviklet seg en holdning om at man vil bli reddet dersom «noe» skulle oppstå.

Dette i kombinasjon med en forventing om at man har mobildekning over alt, har dessverre påvirket folks adferd, også i de områder hvor man rent faktisk ikke har dekning. Videre har det å være tilgjengelig blitt så vanlig at man risikerer at turgåere blir etterlyst om de hjemme ikke får fatt i dem, selv om de man skal ha fatt i har meldt fra om at de skal på tur i fjellet.

Vi er av den oppfatning at oppføring av den aktuelle basestasjon kan bli et viktig bidra til økt sikkerhet for de som ferdes i denne delen av Jotunheimen, et område som etter hvert har utviklet seg til et populært friluftsområde. Vi mener at både sikkerhetshensyn og vesentlige samfunnshensyn foreligger i dette tilfellet og at nasjonalparkstyret med det har hjemmel i § 4 i forskrift om Jotunheimen nasjonalpark til å gi tillatelse til den aktuelle basestasjonen.

Vi er klar over at det å etablere en ny basestasjon i Jotunheimen fort kan oppfattes kontroversielt og at et slik tiltak isolert sett ikke er i samsvar med det grunnleggende ønske om vern, som er inntatt i verneplan og forskrift for Jotunheimen nasjonalpark. Vi håper likevel på at dette initiativet til å etablere dekning for Glitterheim og områdene rundt, vil bli tatt imot med åpent sinn og imøteser en konstruktiv dialog en grundig behandling saken.»

Søker refererer i tillegg et par eksempler på turgåere som har opplevd det problematisk at de ikke hadde mobildekning.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Nasjonalparkstyret har delegert forvaltningsmyndighet for Jotunheimen nasjonalpark og Utladalen landskapsvernområde i medhold av oppdaterte vedtekter av 01.01.2020.

Verneformål – forskrift

Verneforskrift for Jotunheimen NP, revidert 14.11.14 slår fast at det er generelt forbud mot inngrep i landskapet (§ 3 pkt. 1.1):

«Området er verna mot inngrep av ein kvar art, medrekna oppføring og ombygging av varige eller mellombelse bygningar, gjerde, anlegg og innretningar, riving av bygningar, parkering av campingvogner, bubilar, maskiner og liknande, opplag av båtar, vegbygging, bergverksdrift, vassdragsregulering, fjerning eller øydelegging av biologisk og geologisk materiale i grotter, graving, utfylling og lagring av masse, sprenging og boring, bryting av stein, mineralar og fossil og fjerning av større stein og blokker, drenering og anna form for tørrlegging, nydyrking, bakkeplanering, framføring av luft- og jordleidningar, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, opparbeiding og merking av stiar, løyper og liknande. Opplistinga er ikkje uttømmande.»

§ 3 pkt.1.3 angir tiltak forvaltningsmyndigheten eventuelt kan gi tillatelse til, men det er her ikke åpnet for noen nye tiltak på lokaliteter der det ikke er installasjoner fra før.

Søknaden må derfor vurderes etter den generelle dispensasjonshjemmelen i § 4, som er avløst av naturmangfoldlova § 48. Naturmangfoldlova § 48 gir en åpning for tiltak som «ikke strider mot verneformålet og ikke påvirker verneverdiene nevneverdig».

Ved bruk av nml § 48 må tiltaket vurderes opp mot formålsparagrafen (§ 1) i verneforskrifta: *«Formålet med nasjonalparken er å ta vare på eit stort, samanhengjande og villmarksprega naturområde i overgangen mellom austlandsk og vestlandsk fjellnatur som inneheld særprega og representative økosystem og landskap utan tyngre naturinngrep.*

Vidare er formålet med vernet å ta vare på:

- *Eit høgfjellsøkosystem med eit eigenarta og variert naturmangfald, medrekna artar, bestandar, naturtypar og geologi*
- *Store alpine fjellmassiv med brear og spisse tindar med dei høgste fjelltoppane i Noreg*
- *Vakre og eigenarta landskap*
- *Fjellvatn og vassdragsnatur*
- *Særprega geologiske førekomstar*
- *Leveområde for villreinen*
- *Kulturminne.*

Ålmenta skal ha høve til uforstyrra naturoppleving gjennom utøving av naturvenleg og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.»

Naturmangfoldlova

Naturmangfoldlova § 48, første ledd, setter svært strenge krav til når en dispensasjon eventuelt kan vurderes: *«Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.»*

For at naturmangfoldlovas bestemmelse om å kunne dispensere «*dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig»* må installasjonen vurderes opp mot dette kravet. Ut ifra forarbeidene til naturmangfoldlova skal det være en svært høg terskel for å komme inn under definisjonen «vesentlige samfunnsinteresser». «Vesentlige samfunnsinteresser» er omtalt i forarbeidene til naturmangfoldlova, og omfatter bare nasjonalt viktige tiltak som for eksempel riksveger, europaveger, landsdekkende kraftlinjer (400kV) og det nasjonale nettverket av nødnettmaster.

Miljøverndepartementets har i brev av 14.11.2012 gitt overordna føringer; jf. utdrag av *Retningslinjer ved behandling av søknader om utbygging av nødnett i verneområdene*:

«Hjemmel for behandling av søknader Naturmangfoldloven § 48 første ledd fastsetter de rettslige betingelsene for å kunne gi dispensasjon. Søknader om dispensasjon for bygging av en basestasjon og tilhørende innretninger i et verneområde skal behandles etter annet alternativ i denne bestemmelsen, "dersom sikkerhetshensyn … gjør det nødvendig". Hvis dette vilkåret er oppfylt, vil det bero på et forvaltningsskjønn om, og eventuelt på hvilke vilkår, en dispensasjon skal gis.
\- - - -
Er tiltaket nødvendig av sikkerhetshensyn?
Etter naturmangfoldloven § 48 første ledd annet alternativ er det et absolutt vilkår for dispensasjon at nødvendighetskriteriet er oppfylt. Dette er også understreket i Prop. 100 S (2010–2011), hvor bl.a. følgende er inntatt: "Det må i hver enkelt sak tas stilling til om vilkåret om at tiltaket er "nødvendig", er oppfylt. Om den enkelte basestasjon er nødvendig må ses i lys av behovet for byggingen av disse og om det er mulig å bygge basestasjonen utenfor verneområdene. Dersom det ikke er mulig å bygge mastene utenfor verneområdene, skal man søke å finne det alternativ som er minst skadelig for verneverdiene i verneområdene. Det er kun det alternativet som er minst skadelig for vernet som anses for nødvendig etter § 48. I nødvendighetskriteriet ligger det at sikkerhetshensynene må være av kvalifisert art, og at det ikke er praktisk mulig å ivareta dem ved tiltak utenfor verneområdet eller ved mindre inngripende tiltak innenfor verneområdet.
\- - - -
Forvaltningsmyndighetens skjønnsutøvelse og vilkår Hvis nødvendighetskriteriet i naturmangfoldloven § 48 første ledd er oppfylt, vil det bero på et alminnelig forvaltningsskjønn (såkalt «fritt skjønn») om det skal gis tillatelse eller ikke. I denne vurderingen bør forvaltningsmyndigheten ta utgangspunkt i føringene i Prop. 100 S (2010-

2011). Proposisjonen sier bl.a.: "Det skal ikke bygges nye basestasjoner eller master i nasjonalparkene, med unntak for mindre masteforhøyelser på eventuelt eksisterende stasjoner/ master for å få plass til å henge opp nødnettantennen. Dersom hensynet til liv og helse tilsier bygging av nye basestasjoner i nasjonalparker må dette likevel konkret vurderes i noen få enkelttilfeller. Så langt det er mulig skal man søke å unngå plassering av nye basestasjoner eller master i andre verneområder, inngrepsfrie områder og andre verdifulle naturområder." Denne føringen, samt en streng vurdering av nødvendighetskriteriet i lovens § 48, gjør at skjønnsrommet samlet sett i denne typen saker blir forholdsvis lite. Men forvaltningsmyndigheten skal med grunnlag i tilgjengelig kunnskap om prosjektet og kunnskap om effekter på verneverdiene, vurdere om en dispensasjon bør gis.»

Føringene det er referert til over gjelder nødnettet mens det her er snakk om en ordinær basestasjon. En kan likevel anta at hovedtrekk i føringene er gjeldende, og at alle mulige og mindre belastende løsninger må være vurdert. Nødnettmaster som inngår i det nasjonale nettverket blir regnet som et tiltak av «vesentleg samfunnsinteresse». Likevel er også for oppføring av nødnettmaster gjennom de nasjonale retningslinjene pålagt å utrede om de kan settes opp utenfor nasjonalparker og andre verneområder, da det må være helt nødvendig å plassere nødnettmasta innenfor, jf formulering i naturmangfoldlova § 48 første avsnitt. Dersom det finnes alternativ plassering utenfor et verneområde, kan ikke en nødnettmast (i likhet med andre tiltak av «vesentleg samfunnsinteresse) plasseres innenfor verneområdet.

En kommersiell basestasjon kan ikke vurderes mildere enn tiltak som inngår i det nasjonale nødnettet. Søknaden blir vurdert etter Nml § 48 første ledd, første alternativ, som åpner for tiltak som *«ikke strider mot verneformålet og ikke påvirker verneverdiene nevneverdig»*. Begge vilkår må være oppfylt. Dispensasjon må heller ikke gis selv om vilkåra er oppfylt. Skjønn og instrukser fra overordna myndigheter spiller også inn.

Dispensasjonsregelen i § 48 kan ikke brukes for å utvide rammene for vernevedtaket, men skal fange opp uforutsatte eller spesielle tilfeller som ikke var vurdert på vernetidspunktet.

Basestasjoner for mobilnettet var ikke aktuelle installasjoner på vernetidspunktet i 1980, men denne typen installasjoner hadde kommet for fullt i god tid før verneforskrifta gjennomgikk en full revisjon med nytt vedtak ved Kgl res.14.11.2014. Basestasjoner er ikke omtalt her.

Miljødirektoratets veileder M 106-2014 - Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter - viser bl.a. til at *«Det følger av forarbeidene til naturmangfoldloven at den generelle dispensasjons-bestemmelsen i § 48 ikke kan anvendes for å utvide den rammen som er trukket opp i vernevedtaket. Bestemmelsen skal være en sikkerhetsventil for tiltak som ikke kunne forutses eller spesielle/særskilte tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet.» - - -*
Tiltaket eller aktiviteten vil være i strid med verneformålet dersom en tillatelse vurderes å ha en negativ påvirkning på verneformålet samlet sett. - - -
Kravet om at tiltaket ikke skal påvirke nevneverdig innebærer at dispensasjonsadgangen er snever. Det kan bare dispenseres i de tilfeller tiltaket vil ha ubetydelig eller begrenset virkning for verneverdiene. Dette kan være ved midlertidig eller forbigående forstyrrelser, eller enkeltstående aktiviteter eller tiltak. Bestemmelsen gir også klar anvisning på at hensynet til verneverdiene skal være overordnet for eksempel næringsinteresser. Ved usikkerhet om virkningene tiltaket eller aktiviteten kan ha for verneverdiene, bør føre-var-hensyn tillegges stor vekt i vurderingen.»
- -
Ved søknad om dispensasjon må det først vurderes om vilkåret er oppfylt. Vilkåret er at det foreligger et sikkerhetshensyn. I tillegg er det et vilkår at tiltaket er nødvendig. Med sikkerhetshensyn siktes det blant annet til sikkerhet for liv og helse, smittsomme sykdommer fra dyr og sikkerhet mot omfattende og direkte skade på eiendom. I nødvendighetskriteriet ligger det at sikkerhetshensynene må være av kvalifisert art, og at det ikke er praktisk mulig å ivareta dem ved tiltak utenfor verneområdet eller ved tillatte eller mindre inngripende tiltak

innenfor verneområdet. Det at vilkårene er oppfylt gir ikke krav på dispensasjon. Også denne bestemmelsen er en kan-bestemmelse, som innebærer at det skal foretas en konkret vurdering av om det skal gis en dispensasjon dersom vilkårene er oppfylt. Dersom vilkåret om at tiltaket er nødvendig av sikkerhetshensyn, kan det gis dispensasjon selv om tiltaket er i strid med verneformålet og kan påvirke verneverdiene.
Det må i det enkelte tilfelle vurderes konkret om det er behov for spesielle tiltak av hensyn til sikkerheten for de som bruker et område. Bestemmelsen er ikke ment å svekke den enkeltes plikt til egen aktsomhet, for eksempel ved ferdsel i fjellet. I enkelte områder som er særlig hyppig besøkt, kan det imidlertid være grunnlag for mindre sikringstiltak som kjetting, sikringstau eller advarselsskilt.
Generelt sett gir bestemmelsen ikke grunnlag for å åpne for bruk av to snøscootere når det gis tillatelse til bruk av snøscooter, såkalt følgescooter. Bestemmelsen er heller ikke ment for å gi tillatelse til nye bygninger i sikringsøyemed. Nye tekniske inngrep vil stride mot intensjonen med områdevern som er ivaretakelse av verneverdier. Dispensasjonshjemmelen for sikkerhetshensyn kan være aktuell å vurdere ved søknader om etablering av nødnett.»

Søknaden vurderes også etter de miljørettslige prinsippene i naturmangfoldlova §§ 8-12.

Forvaltningsplan

Forvaltningsplanen er ikke oppdatert etter revidert verneforskrift av 14.11.14, men utkastet fra 2008 har blitt benytta som veiledende dokument. Planen deler verneområdene i soner ut ifra tilretteleggingsgrad og sårbarhet:

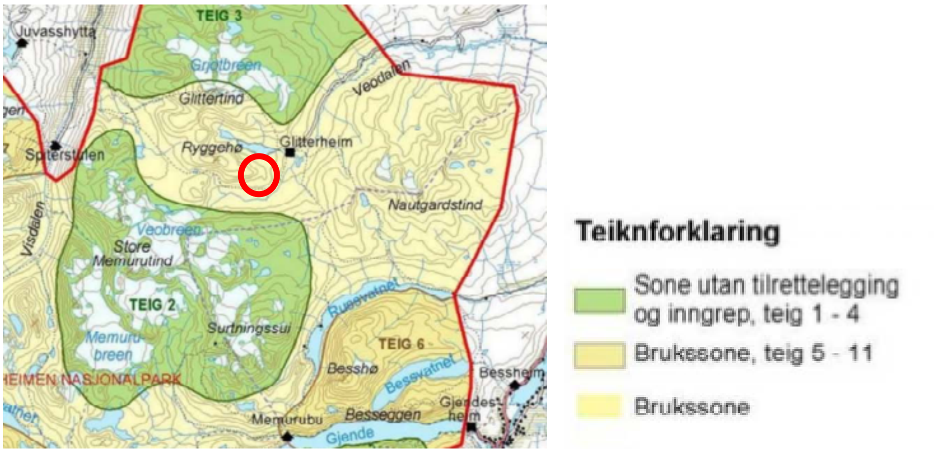

Ryggjehøhaugen ligger i såkalt «brukssone» mellom teigene 2 og 3 vist som vernesoner uten tilrettelegging og inngrep. Det er store naturkvaliteter også i områder med brukssone. Det er anledning til vedlikehold og videreføring av den etablerte strukturen med merka ruter og tilhørende installasjoner som bruer og skilt. Overordna strategi i forvaltningsplanen:

«Tilrettelegginga som er i området i dag kan med få unntak haldast vedlike eller fornyast. Utanom mindre justeringar/endringar skal ikkje koma nye tiltak som merkte stiar, byggverk m.m (vil berre bli vurdert i heilt spesielle tilfelle). Auke i overnattingskapasiteten ved hyttene vil bli vurdert i høve til verknaden på naturmiljøet og som følgje av auke over lang tid. Det skal ikkje skje ytterlegare tilrettelegging for ferdsel til dei sentrale delane av brukssona.»

Presedens

Brev av 02.03.15 fra Klima- og miljødepartmentet (KLD) gir retningslinjer for presedens i byggesaker med dispensasjonsvurdering etter naturmangfoldlova § 48, jf. utdrag:

«Presedensvurderingen bør være så konkret som mulig. Presedensfaren skal være reell og ikke hypotetisk. En konkret presedensvurdering vil bidra til likebehandling og ivareta

hensynet til rimelighet. Dette vil øke forståelsen for verneforvaltningen.

Vurderingen av presedensvirkninger knytter seg for det første til sannsynligheten for at lignende tiltak vil fremmes i fremtiden. Dette avhenger primært av antall saker hvor likebehandling tilsier at dispensasjon vil måtte gis. Sannsynligheten varierer på en skala fra lite sannsynlig til svært sannsynlig. For det andre knytter vurderingen seg til konsekvensene for verneområdet av at de lignende sakene får samme utfall. Disse konsekvensene varierer på en skala fra lite alvorlige til svært alvorlige

Momenter ved vurdering av sannsynlighet for at et vedtak vil skape presedens vil blant annet kunne være hvor mange andre hytter det er i verneområdet som vil kunne søke om samme tiltak, om det er spesielle forhold knyttet til saken som tilsier at den kan særbehandles og om tiltakstypen er behandlet i forvaltningsplan med klar avgrensning av hva som kan tillates.

Momenter ved vurdering av hvilke konsekvenser det kan få om vedtaket danner presedens, vil blant annet kunne omfatte hva slags vernekategori det er tale om (det vil gjennomgående være mer alvorlige konsekvenser ved økt bygningsmasse i nasjonalparker enn i landskapsvernområder), hva slags verneformål det er tale om (i noen områder er verneformålet knyttet til å bevare urørte og villmarkspregede områder) og hvor stort / omfattende tiltaket er.

- - -

«Hvis søker har spesielle behov for å gjennomføre tiltaket, kan dette skille saken fra andre lignende saker og dermed redusere faren for presedensvirkninger.»

Det er flere områder i Jotunheimen uten mobildekning, og en tillatelse kan skape forventninger om at det også blir gitt dispensasjon i kommende søknader. Dette vil innebære at de store sammenhengende urørte områdene gradvis vil stykkes opp og forringes.

Vurdering

Miljøverndepartementets skriv av 14.11.2012 angir overordna retningslinjer for behandling av søknader om utbygging av nødnett i verneområdene, der det bl.a. vises til følgende:

"Det skal ikke bygges nye basestasjoner eller master i nasjonalparkene, med unntak for mindre masteforhøyelser på eventuelt eksisterende stasjoner/ master for å få plass til å henge opp nødnettantennen. Dersom hensynet til liv og helse tilsier bygging av nye basestasjoner i nasjonalparker må dette likevel konkret vurderes i noen få enkelttilfeller. Så langt det er mulig skal man søke å unngå plassering av nye basestasjoner eller master i andre verneområder, inngrepsfrie områder og andre verdifulle naturområder."
Denne føringen, samt en streng vurdering av nødvendighetskriteriet i lovens § 48, gjør at skjønnsrommet samlet sett i denne typen saker blir forholdsvis lite. Men forvaltningsmyndigheten skal med grunnlag i tilgjengelig kunnskap om prosjektet og kunnskap om effekter på verneverdiene, vurdere om en dispensasjon bør gis.

Det er altså svært strenge føringer også når det gjelder utbygging av nødnettet, og her er det snakk om en ordinær basestasjon. Bedre mobildekning vil selvfølgelig ha nytteverdi både for turisthytta Glitterheim, for redningstjenesten og andre som ferdes i området, men topografien i Jotunheimen gjør at en ikke kan forvente mobildekning over alt. De som ferdes i disse fjellområdene må ta høyde for variabel mobildekning.

Den generelle dispensasjonsbestemmelsen i § 48 kan ikke anvendes for å utvide den rammen som er trukket opp i vernevedtaket. Bestemmelsen skal være en sikkerhetsventil for tiltak som ikke kunne forutses eller spesielle/særskilte tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. Installasjoner for mobilnettet var ikke aktuelle tiltak i 1980, men ble heller ikke tatt inn blant unntaksbestemmelsene i § 3 pkt. 1.3 da verneforskrifta ble revidert 14.11.2014. En må derfor legge til grunn at de strenge føringene som ble satt i rundskriv om nødnettet fra 2012 skulle gjelde, og at både nødnettinstallasjoner og nye basestasjoner fortrinnsvis må legges utenom verneområder.

Dersom nye installasjoner for mobilnettet skal kunne vurderes innen nasjonalparkene, bør det komme nye overordna føringer fra Miljødirektoratet og/eller KLD på dette punktet, for å få en enhetlig behandling. Hvis en slik utvikling er ønskelig innen verneområdene, bør spørsmålet vurderes i forbindelse med gjennomgang av nye maler for verneforskrifter. Dette arbeidet har vært varsla en tid, men det er uklart når gjennomgangen vil være ferdigstilt.

Omsøkt plassering vil medføre ei utviding av sone med tekniske inngrep med nesten to km innover i nasjonalparken fra Glitterheim. Ryggjehøhaugan ligger i lysegul sone der det enkel tilrettelegging i form av merka stier/ruter skal kunne videreføres, men det er ikke åpnet for nybygg eller nye installasjoner der det ikke er etablert noe lignende fra før.

Et nytt inngrep på Ryggjehøhaugan vil redusere arealet av inngrepsfri natur mellom Veodalen og Visdalen vesentlig, og det å åpne for et slik inngrep midt inne i nasjonalparken vil være klart i strid med verneformålet: *«Formålet med nasjonalparken er å ta vare på eit stort, samanhengjande og villmarksprega naturområde i overgangen mellom austlandsk og vestlandsk fjellnatur som inneheld særprega og representative økosystem og landskap utan tyngre naturinngrep.»* Det sammenhengende området som er mer enn 5 km fra inngrep vil bli oppdelt, og arealene som er mer enn 3-5 km og 1-3 km fra inngrep vil reduseres tilsvarende, dersom en åpner for nybygg lenger inn i nasjonalparken enn turisthytta Glitterheim som var etablert lenge før parken ble oppretta.

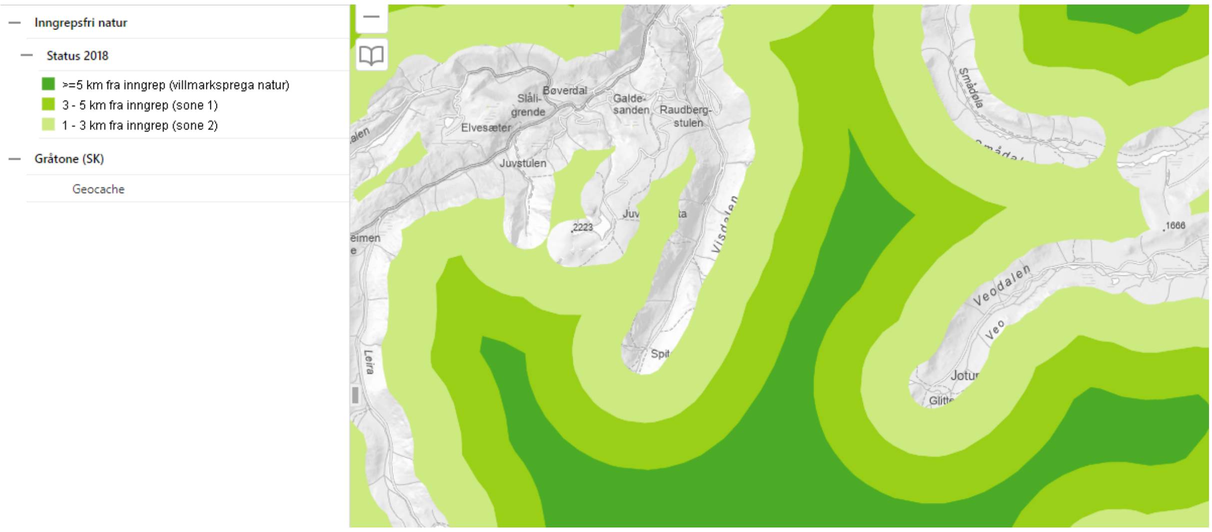

Beregning i Naturbase viser vesentlig reduksjon i areal inngrepsfri natur som påvirkes av et tenkt tiltak i punktet markert med trekant (Ryggjehøhaugan):

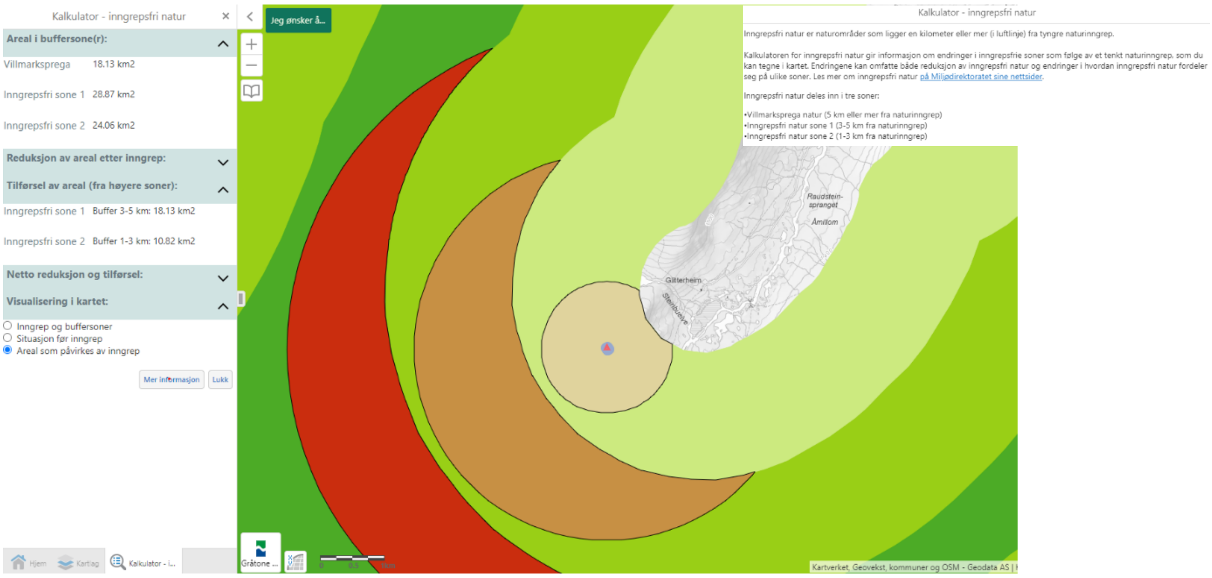

Figurene foran viser tydelig at inngrepet vil være i konflikt med formålet om å bevare et *stort, samanhengjande og villmarksprega naturområde,* som var en vesentelig begrunnelse for etablering av Jotunheimen nasjonalpark.

Vurdering av presedens tilsier at en må regne med flere søknader av lignende karakter både i Jotunheimen og i andre verneområder i Norge dersom en først åpner for bygging av en frittstående basestasjon langt inne i et område uten andre installasjoner fra før. Det er flere områder i nasjonalparken uten mobildekning, og det å åpne for et helt nytt byggverk innen urørte og inngrepsfrie naturområder for å oppnå økt mobiledekning vil medføre at det urørte villmarkspreget gradvis vil bli oppstykka og endra.

En dispensasjon her vil både skape uheldig presedens og være i direkte strid med det overodna verneformålet som er «*å ta vare på eit stort, samanhengjande og villmarksprega naturområde i overgangen mellom austlandsk og vestlandsk fjellnatur som inneheld særprega og representative økosystem og landskap utan tyngre naturinngrep.*»

Bygging av en basestasjon med 18 m høg antennemast langt inne i nasjonalparken vil påvirke verneverdien *vakkert og eigenarta landskap* i negativ retning. Vilkårene som må være oppfylt for eventuelt å kunne vurdere dispensasjon i tråd med føringene gitt i naturmangfoldlova § 48 er derfor ikke oppfylt.

Artskart viser ikke spesielle registreringer ved Ryggjehøhaugen – jf. naturmangfoldlova (nml) § 8 om kunnskapsgrunnlaget. Området er ikke systematisk kartlagt, men området kan likevel ha potensiale som vokseplass for flere interessante arter, jf. nml §§ 9 og 10 om føre-var-prinsippet og økosystemtilnærming og samla belastning.

Konklusjon

Vurderingene over viser at vilkårene for å kunne vurdere en dispensasjon i medhold av naturmangfoldlovas § 48 om at tiltaket ikke skal være i strid med verneformålet eller påvirke verneverdiene vesentlig ikke er oppfylt. Også vurderingene om presedens og føre-var-prinsippet tilsier at det ikke er grunnlag for å gi dispensasjon etter nml § 48 – jf. overordna føringer i brev av 02.03.15 fra Klima- og miljødepartmentet (KLD) om retningslinjer for presedens i slike saker.

Når det gjelder nødvendighetsprinsippet savnes tydeligere overordna føringer for om dagens forventninger om mobiltilgang i forbindelse med utøvelse av friluftsliv skal veie så tungt at basestasjoner innen verneområdene må kunne vurderes. Så lenge disse ikke er nevnt som aktuelle unntakshjemler i verneforskriftene antas det at eventuelle etableringer må oppfylle vilkårene i nml § 48 første ledd, første alternativ; noe som ikke er tilfelle i denne saka.

Saksframlegg

Arkivsaksnummer: 2023/2056-2 **Saksbehandlar:** Kari Sveen **Dato:** 27.02.2023

Utval	Utvalssak	Møtedato
Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen	14/2023	06.03.2023

Jotunheimen nasjonalpark - Dispensasjon - Motorferdsel - 2023 - Snødekt mark - vintertransport av gjester - Memurubu Turisthytte AS

Innstilling frå forvaltar

Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen viser til sak 7/2017 i Arbeidsutvalet, til styresak 22/2015, til sak AU-6/2013, til vedtak datert 30.03.2011 i Nasjonalparkstyret, og til tidlegare behandlingar frå perioden da Fylkesmannen i Oppland var forvaltningstyresmakt, som alle gjeld tilsvarande søknader om gjestetransport. Vi viser vidare til klageavgjerd ved brev av 03.11.2003 frå Direktoratet for naturforvaltning (nå: Miljødirektoratet), der Fylkesmannen sitt vedtak av 24.03.2003 om avslag vart stadfesta. Ingen av avslaga etter 2003 har vore påklaga.

Det er på nytt søkt om nøyaktig same tiltak som tidlegare år med gjentatte avslag, og Nasjonalparkstyret kan ikkje sjå at situasjonen er endra. Søknad av 14.02.23 frå Memurubu Turisthytte om ubegrensa løyve til transport av gjester til Memurubu i vintersesongen blir avslått med heimel i verneforskrifta § 3 pkt. 6.1. Naturmangfaldlovas § 48 kan ikkje brukast for å utvide rammene gitt i verneforskrifta.

Rammene for transport av faste gjester i vintersesongen for Memurubu er gjevne i § 3 pkt. 6.3 m), som opnar for inntil 2 turar i veka. Søknaden om gjestetransport blir delvis godkjent, men avgrensa til omfanget som er fastsett innan gjeldande rammer i verneforskrifta.

Nasjonalparkstyret gjev med heimel i § 3 pkt 6.3 m) løyve til transport 2 gonger i veka på vinterføre av gjester som ligg fast i vintersesongen 2023. Begrepet *«liggg fast»* er i forvaltningsplanen tolka til å omfatte overnattande gjester som har bestilt på førehand. Køyreløyve skal takast med under transport, og det skal førast køyrebok som skal kunne leggjast fram for oppsynet ved eventuell kontroll.

Grunngjeving: Det er ikkje heimel for å opne for ei generell liberalisering av motorferdsel i nasjonalparken. Dispensasjonsheimelen etter § 4, jf. naturmangfaldlova § 48, blir ikkje vurdert som relevant, da denne heimelen er avgrensa til situasjonar som ikkje er dekt av spesifiserte unntaksheimlar i forskrifta, og som gjeld enkeltståande eller uføresette behov som ikkje er dekt. Vilkåra for å kunne vurdere dispensasjon etter § 48 i naturmangfaldlova er ikkje oppfylt. Denne heimelen kan ikkje nyttast for faste årlege hendlingar, da dette vil bety ei utholing av verneforskrifta og kan skape uheldig presedens. Det vil heller ikkje vera i samsvar med prinsippet om likebehandling. Verneforskrifta har ein spesifisert unntaksheimel som avgrensar omfanget av gjestetransport etter isen på Gjende til to turar kvar veke i vintersesongen.

Det ligg utanom styret sitt forvaltingsskjønn å auke omfanget av motorferdsel ut over det som er konkret fastsett gjennom innhaldet i verneforskrifta.

--- slutt på innstilling ---

Dokument i saka

- Memurubu turisthytte – søknad ved e-post av 14.02.2023
- Diverse tidlegare behandlingar av søknad om same forhold; sist som sak 22/2015 i Nasjonalparkstyret og sak AU-7/2017, som begge resulterte i avslag.

Saksopplysningar

Memurubu turisthytte har sendt følgjande søknad ved e-post av 14.02.23:
«Søker med dette om ubegrenset og nødvendig transport av gjester til Memurubu Turisthytte as i vintersesongene. Vi trenger alle gjestene som kan komme inn i en ellers dødende sesong. Vil Dere at vi skal stenge med begrenset virksomhet. Håper på et positivt svar.»

Søknad om slik utvida transport har vore fremma mange gonger, men har kvar gong fått avslag, sidan det ikkje er heimel for å opne for uavgrensa gjestetransport. Til trass for mange avslag over ein lang periode – og sist i 2015 og 2017 – er det nå søkt nok ein gong. Det har ikkje skjedd endringar i verneforskrift eller i forvaltningsplan når det gjeld motorferdsel.

Søknaden fekk slikt avslag sist den vart behandla (Arbeidsutvalet, sak AU-7/2017):

> *«Arbeidsutvalet i Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen viser til vedtak datert 30.03.2011 i Nasjonalparkstyret, til sak 6/2013 i Arbeidsutvalet, til sak 22/2015 i Nasjonalparkstyret og til tidlegare behandlingar frå perioden da Fylkesmannen i Oppland var forvaltningstyresmakt. Vi viser vidare til klageavgjerd ved brev av 03.11.2003 frå Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet), der Fylkesmannens vedtak av 24.03.2003 om avslag vart stadfesta.*
>
> *Det er på nytt søkt om nøyaktig same tiltak som tidlegare år med gjentatte avslag, og Arbeidsutvalet kan ikkje sjå at situasjonen er endra. Søknad av 21.03.17 frå Memurubu Turisthytte om generelt løyve til transport av gjester til Memurubu med snøskuter/ beltebil og eventuelt også traktor blir avslått med heimel i verneforskrifta § 3 pkt. 6.1.*
>
> *Rammene for transport av faste gjester med snøscooter/beltebil etter isen på Gjende er gjevne i § 3 pkt. 6.3 m), som opnar for inntil 2 turar i veka, jf. gjeldande løyve.*
>
> *Grunngjeving: Det er ikkje heimel for å opne for ei generell liberalisering av motorferdsel i nasjonalparken. Dispensasjonsheimelen etter § 4, jf. naturmangfaldlova § 48, blir ikkje vurdert som relevant, da denne er meint for situasjonar som ikkje er dekt av spesifiserte unntaksheimlar i forskrifta. Her er det ein spesifisert unntaksheimel som avgrensar omfanget av gjestetransport etter isen på Gjende til to turar kvar veke i vintersesongen.*
>
> *Verten på Memurubu blir invitert til eit møte i mai/juni for samla gjennomgang av heile motorferdselløyvet til Memurubu, for å få oppdatert innhald og tilknyting til dei enkelte punkta i revidert verneforskrift gjeve ved Kgl. res. av 14.11.2014.»*

Heimelsgrunnlag

Delegering

Nasjonalparkstyret har delegert forvaltningsmyndigheit for Jotunheimen nasjonalpark og Utladalen landskapsvernområde i medhald av styrevedtekter, sist revidert frå 01.01.2020.

Verneformål – forskrift

§ 3 pkt. 6.1 i Verneforskrift for Jotunheimen nasjonalpark, revidert 14.11.14, set generelt forbod mot motorferdsel innan nasjonalparken:

Pkt. 6.3 opnar for at forvaltningsstyresmakta kan gi løyve til:
m) Transport 2 gonger i veka på vinterføre av gjester som ligg fast, til turisthyttene Memurubu, Gjendebu og Glitterheim i samsvar med forvaltningsplan.»

Formål som ikkje er forankra i dei spesifiserte dispensasjonsheimlane må behandlast etter den generelle dispensasjonsheimelen i § 4, dvs. nml § 48. Slike formål skal vera knytt til særskilde unntakstilfelle, og kan ikkje nyttast som heimel for å gje fleirårige løyve til drift.

Naturmangfaldlova

Naturmangfaldlova § 48 set svært strenge krav til når ein dispensasjon eventuelt kan vurderast, men opnar for tiltak som «ikke strider mot verneformålet og ikke påvirker verneverdiene nevneverdig». Begge vilkår må vera oppfylt. Dispensasjon *må* heller ikkje gis om vilkåra er oppfylt. Skjønn og instruksar fra overordna myndigheiter spelar også inn. Dispensasjonsregelen i § 48 kan ikkje brukast for å utvide rammene for vernevedtaket, men skal fange opp uforutsatte eller spesielle tilfelle som ikkje var vurdert på vernetidspunktet.

Dispensasjonar blir og vurdert etter dei miljørettslege prinsippa i naturmangfaldlova §§ 8-12.

Forvaltningsplan

Framlegg til forvaltningsplan (2008) har desse retningslinene: *«Turisthyttene Gjendebu, Memurubu og Glitterheim har sida vernevedtaket i 1980 hatt dispensasjon om vinteren for transport av faste gjestar 2 gonger i veka, med viesel/snøskuter. - - - Denne typen transport er på grensa av grunnleggjande prinsipp for nasjonalparkvern og vil derfor ikkje bli utvida.»*

Presedens

Bruk av den generelle dispensasjonsheimelen skal vurderast strengt. Enkeltvedtak kan danne grunnlag for uheldig presedens. Ein dispensasjon i dette tilfellet vil kunne medføre ei utholing av verneforskrifta. Sjølv i tilfelle der eitt einkeltståande løyve ikkje vil vere i strid med verneformålet eller påverke verneverdiane på staden, vil eit løyve i dette tilfellet også skape presedens då det er fleire turisthytter i Jotunheimen som kan hevdast å ha tilsvarande behov. Uheldig presedensverknad er i seg sjølv grunnlag for å avslå søknaden.

Vurdering

Arkivsøk viser at bedrifta har søkt om utvida gjestetransport mange påfølgjande år frå 2003 (dette er så langt attende som ein har tilgang på elektronisk arkiv). Søknaden er avslått kvart år, da tiltaket er i strid med verneforskrift og forvaltningsplan. Søknad om utvida tal turar for gjestetransport var til klagebehandling i Direktoratet for Naturforvaltning (Miljødirektoratet) i 2003, med stadfesting på avslaget. Nye avslag etter 2003 har ikkje vorte påklaga, slik at søkjar tilsynelatande hadde akseptert vedtaka som har vorte gjort etter dette.

Det er konferert med jurist om korleis forskrifta § 3 pkt. 6.3. m) må forståast, og det at forskrifta viser konkret til 2 turar betyr at det ikkje er noko skjønnsrom for forvaltninga her. Det å bruke § 48 i naturmangfaldlova for å opne for fleire turar enn dei 2 spesifiserte turane pr. veke som forskrifta opnar for, vil vera ei utholing av verneforskrifta, og det betyr at unntaksheimelen i § 48 kan ikkje brukast på denne måten.

Dispensasjonsregelen i § 48 kan ikkje brukast for å utvide rammene for vernevedtaket, men skal fange opp uforutsatte eller spesielle tilfelle som ikkje var vurdert på vernetidspunktet. Transportpraksisen til bedriftene vart vurdert på vernetidspunktet, og det vart innarbeidd i verneforskrifta § 3 pkt. 6.3 m) at forvaltningsstyresmakta etter søknad kunne opne for ein avgrensa gjestetransport på vinteren med inntil to turar i veka. Det er altså gjort ei konkret vurdering av denne typen transport, der lovgjevar har talfesta talet på lovlege turar direkte i ordlyden i verneforskrifta. Dette betyr at det ikkje er opp til nasjonalparkstyret å auke tal turar

eller å sjå bort frå innhaldet i verneforskrifta § 3 pkt. 6.3 m). Forvaltningsstyresmakta har ikkje heimel til å utvide det talfesta unntaket for persontransport som vart innarbeidd i verneforskrifta for å ivareta etablert praksis på vernetidspunktet. Det vil heller ikkje vera rett av omsyn til prinsippet om likebehandling. Revidert verneforskrift vart vedteken av Kongen i Statsråd den 14.11.14, og med same avgrensing når det gjeld gjestetransport.

Vurdering av søknaden innan rammene for verneforskrifta § 3 pkt. 6.3 m) og naturmangfaldlovas §§ 8-12:
Styret kan etter søknad opne for *«transport 2 gonger i veka på vinterføre av gjester som ligg fast»* til Memurubu. Ein dispensasjon skal og vurderast etter naturmangfalslova §§ 8-12. Kjennskapen til andre interesser knytt til Gjendeområdet er i hovudsak god (§ 8 i naturmangfaldslova om kunnskapsgrunnlaget). Det er ikkje registrert særleg sårbare naturverdiar på den aktuelle transportstrekninga Gjendesheim-Memurubu eller internt på bedriftsområdet. Ut frå føre-var-prinsippet sett i naturmangfaldlovas § 9 og føringane knytt til økosystemtilnærming og samla belastning (§ 10) er det viktig å planleggje transporten for å halde motorferdsla på eit lågast mogleg nivå. § 11 blir ikkje vurdert som relevante i denne samanhengen. § 12 om miljøforsvarlege teknikkar og driftmetoder tilseier at det må visast særleg aktsemd både overfor dyreliv og overfor folk som ferdast i området. Tranporten vil m.a. kunne føregå i påska, da det også er mange andre brukarar som ein må ta omsyn til i dette området.

:

Rapporteringsbehovet
Transport av faste overnattingsgjester på vinterføre 2 gonger i veka
Det er frå Statens Naturoppsyn påpeikt at dispensasjonar må vera konkrete og utforma slik at dei kan etterprøvast. Med maksimalt tal turar må det difor stillast krav om at det blir ført køyrebok med utfylling ved start på kvar enkelt tur, i tråd med tilsendt skjema. Køyreløyve og køyrebok skal takast med under transport og skal kunne framvisast ved eventuell kontroll. Det er uklart om det er ført køyrebok i tråd med vilkår i tidlegare løyve til bedrifta, da vilkår om rapportering ved sesongslutt ikkje har vorte fylgd opp.

Oppsummering / konklusjon
Løyvet til køyring to dagar i veka i vintersesongen gjev rom for ein planmessig transport av bagasje/utstyr i tråd med det som var etablert praksis på vernetidspunktet. Motorisert transport etter eigendefinerte behov frå bedrifta vil vera ei generell liberalisering som vil bety ei utholing av verneforskrifta og det vil skape uheldig presedens. Handlingsrommet til styret er avgrensa av innhaldet i verneforskrifta som dei er sett til å forvalte. Styret er ikkje gjeve myndigheit til å opne for tiltak som går ut over rammene som er sett gjennom verneforskrifta, men kan fornye tidlegare løyve om transport 2 gonger i veka til å gjelde for 2023. Det blir ikkje tilrådd fleirårig løyve så lenge vilkåra om rapportering ved sesongslutt ikkje er fylgd opp.

Saksframlegg

Arkivsaksnummer: 2021/4058-7 **Saksbehandlar:** Kari Sveen **Dato:** 27.02.2023

Utval	Utvalssak	Møtedato
Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen	15/2023	06.03.2023

Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen - Uttale til regional plan for klima, energi og miljø - Innlandet

Innstilling frå forvaltar

Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen saknar ei tydelegare satsing på aktiv besøksforvaltning i handlingsplanen. Besøksforvaltning er omtala i planprogrammet, og den regionale planen bør konkretisere nærare korleis dette kan utviklast i praksis. Det som står om besøksforvaltning i handlingsprogrammet pkt. 1.4 under kap. *5.1 Innovasjon og næringsutvikling for grønn omstilling* er ganske generelt, og bør konkretiserast før sluttbehandling av planen. Nasjonalparkstyret vil oppfordre til at eit utviklingsprosjekt for besøksforvaltning blir ein del av handlingsprogrammet i «Regional plan for klima, energi og miljø». Prosjektet bør organiserast som eit samarbeid der heile det store kompetansemiljøet på bruk-vern-feltet i Innlandet blir involvert. Vi ser det som naturleg at nasjonalparkstyra og forvaltarane blir involverte i dette arbeidet, saman med Statsforvaltaren og andre relevante aktørar. Reiselivsdestinasjonane vil også vera sentrale samarbeidspartar her.

For å kunne leggje til rette for auka verdiskaping knytt til nasjonalparkane og dei andre verneområda i Innlandet, er det viktig å ha ei aktiv forvaltning som er med og sikrar at bruken skjer på ein måte som ikkje går ut over verneverdiane. Dette krev både tilstrekkelege ressursar og god organisering. Det er viktig å bygge opp eit system som sikrar at informasjon når ut til brukarane og at det blir bygd gode system for kanalisering av ferdsel utanom sårbare område. Utvikling av randområdsonene til verneområda, med tilrettelegging av gode og funksjonelle innfallsportar, kan vera eit viktig bidrag i verdiskapinga.

Vi saknar nasjonalparkstyra som aktuelle samarbeidspartar både på punkt 1.4 under kap. *5.1 Innovasjon og næringsutvikling for grønn omstilling* og pkt. 5.1 under kap. *5.5 Natur- og kulturmiljø og naturmangfold* – jf. vurderinga.

--- slutt på innstilling ---

Dokument i saka

- Innlandet fylkeskommune – høyringsdokument *Regional plan for klima, energi og miljø*
- Sak 21/2021 - *Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen - Innspel til planprogram - Innlandet - regional plan for klima, energi og miljø*

Plandokumenta kan lesast her: https://innlandetfylke.no/tjenester/klima-energi-og-miljo/nyheter-klima-og-miljo/regional-plan-for-klima-energi-og-miljo-pa-horing.43856.aspx

Saksopplysningar

Innlandet fylkeskommune har sendt Regional plan for klima, energi og miljø på høyring. *Regional plan for klima, energi og miljø har som formål* å utforme, konkretisere og koordinere ein offensiv klima- og miljøpolitikk for Innlandet. Klima- og miljøomsyn skal vektleggast i alle samfunnsspørsmål, men dei skal tilpassast at vi lever i både by og bygd. Det handlar om å forvalte naturressursane på ein berekraftig måte og å skape nye grønne arbeidsplassar. Planen skal ha mål og strategiar for utviklinga innan temaet, og det skal utarbeidast eit handlingsprogram for gjennomføring av planen.

Høyringsinstansane er inviterte til å koma med synspunkt innan 10. mars 2023. Planen byggjer på planprogrammet som var på høyring i 2021. Planen skal ifølgje framdriftsplanen leggjast fram for vedtak i juni 2023.

Nasjonalparkstyret gav slik innspel til planprogrammet, jf. sak 21/2021:

> *Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen er tilfreds med at god besøksforvaltning er sett på dagsorden i planprogrammet. Den regionale planen bør konkretisere nærare korleis dette kan utviklast i praksis. Nasjonalparkstyret vil oppfordre til at eit utviklingsprosjekt for besøksforvaltning blir ein del av handlingsprogrammet i «Regional plan for klima, energi og miljø». Prosjektet bør organiserast som eit samarbeid der heile det store kompetansemiljøet på bruk-vern-feltet i Innlandet blir involvert. Vi ser det som naturleg at nasjonalparkstyra og -forvaltarane blir involverte i dette arbeidet.*
>
> *For å kunne leggje til rette for auka verdiskaping knytt til nasjonalparkane og dei andre verneområda i innlandet, er det viktig å ha ei aktiv forvaltning som sikrar at bruken skjer på ein måte som ikkje går ut over verneverdiane. Dette krev både tilstrekkelege ressursar og god organisering. Det er viktig å bygge opp eit system som sikrar at informasjon når ut til brukarane og at det blir bygd gode system for kanalisering av ferdsel utanom sårbare område.*
>
> *Utvikling av randområdsonene til verneområda, med tilrettelegging av gode og funksjonelle innfallsportar, kan vera eit viktig bidrag i verdiskapinga.*

Heimelsgrunnlag

Delegering

Nasjonalparkstyret har delegert forvaltningsmyndigheit for Jotunheimen nasjonalpark og Utladalen landskapsvernområde i medhald av reviderte vedtekter gjeldande frå 01.01.2020. Styret kan gje uttaler til saker som angår nasjonalparkane direkte eller indirekte.

Vurdering

I uttalen til planprogrammet konsentrerte ein seg om kapittel/avsnitt som er særleg relevante for nasjonalparkforvaltninga, og tok ikkje stilling til planen på generelt nivå. Det er likevel slik at dei spesielle tema som ein tek opp her i ein viss grad også kan verke inn på generelle spørsmål som t.d. utslepp knytt til transport. I framtidige besøksstrategiar vil det m.a. vera relevant å synleggjera korleis områda i større grad bør tilretteleggast for tilgjenge via kollektivtransport – slik det er gjort i den nyleg vedtekne besøksstrategien for Besseggen.

Det er knytt store verdiar til fjellområda i Innlandet, både når det gjeld tradisjonell landbruksdrift, reiseliv, friluftsliv og naturverdiar. Innlandet har heile 11 nasjonalparkar med areal heilt eller delvis innan fylkesgrensene. Nasjonalparkane med tilhøyrande verneområde blir forvalta av nasjonalparkstyre med lokal og regional representasjon, og 12 av forvaltarane som utgjer sekretariat for nasjonalparkstyra her er lokalisert på kontorplassar i Innlandet.

Det har dei seinare åra vore auka fokus på nasjonalparkane som grunnlag for verdiskaping. Miljødirektoratet lanserte i 2015 ny merkevare- og besøksstrategi for Norges nasjonalparker, der bodskapen er *Velkommen inn!* Ein føresetnad for auka bruk av verneområda i verdiskaping er at bruken skal skje på ein måte som ikkje går ut over verneverdiane, men i enkelte område kan det oppstå konflikter mellom rekreasjonsbruken og naturverdiane; dette gjeld særleg for villreinen.

Fleire av parkane har villrein som ein viktig verneverdi, og Noreg har eit internasjonalt ansvar for å ta vare på den siste europeiske villreinen. Villreinstammen i Vest-Jotunheimen har sitt leveområde i nasjonalparkkommunane Årdal og Luster i Vestland. Det er ikkje villrein innan Innlandet sin del av nasjonalparken, men verneområda har andre kvalitetar som er viktige å framheve i ein regional plan for klima og miljø.

For å unngå bruk som går ut over verneverdiane er det viktig å utvikle metoder for å styre og kanalisere ferdselen, t.d. gjennom fysiske tiltak i marka og informasjon. Dette vil vera ein viktig føresetnad også for å skape nye arbeidsplassar innen reiseliv og opplevingsturisme.

På side 14 i planprogrammet var besøksforvaltning framheva slik:

«Besøksforvaltning, friluftsliv og reiseliv
Næringsutvikling henger tett sammen med arealforvaltning og -disponering, og vil derfor være en viktig påvirkningsfaktor for naturmangfoldet i Innlandet. Samtidig er natur- og kulturarvsopplevelser, tilrettelegging for friluftsliv og reiseliv viktig for å styrke Innlandsidentiteten. Attraktive lokalsamfunn og muligheter for gode opplevelser bidrar til økt interesse og flere gjestedøgn. «Bruk og vern» er et nøkkelbegrep i forvaltningen av Innlandets natur og kulturarv. Gjennom god besøksforvaltning har man mulighet til å kanalisere ferdsel. Da legger man til rette for at friluftsliv, kulturmiljø og naturopplevelser skjer på en skånsom måte, at de mest sårbare områdene får ligge urørt, at lokalsamfunn involveres i bruken av stedegne ressurser og at verdiskapinga skjer lokalt. Det er viktig å forstå reiselivet som en industri som utnytter det lokale ressursgrunnlaget på linje med andre industrier, som for eksempel fiskeri-, olje- og mineralnæringene. Utfordringen er å få til et godt samarbeid på tvers av hensyn og sektorer, og å øke kunnskapen om effekter av ulike tiltak på natur- og kulturarvsverdiene og på lokalsamfunnene som knytter seg til disse.»

Det er positivt at besøksforvaltning er sett på dagsorden i planprogrammet, og ein hadde ut ifrå dette forventa signal om ei meir aktiv satsing i plandokumentet/handlingsprogrammet. Det som står om besøksforvaltning i pkt. 1.4 under kap. *5.1 Innovasjon og næringsutvikling for grønn omstilling* er ganske generelt, og bør konkretiserast før sluttbehandling av planen:

Strategier	Forslag til tiltak	Beskrivelse av tiltaket	Ansvarlig	Forventede samarbeids-partnere
1.4 Ved større utviklingstiltak i reiselivet og rekreasjons-næringen brukes prinsippene i besøksforvaltning, for å styre ferdsel og reduserer mulige konflikter, både når det gjelder lokalmiljø, natur, kulturmiljø og dyreliv.	1.4.1 Utarbeide strategier for reiselivet i tråd med regionale målsettinger innen klima, miljø og energi, der prinsippene for besøksforvaltning ligger til grunn.	1.4.1 Det er behov for en helhetlig tilnærming til framtidas reiselivsprodukter i Innlandet. Aktuelle temaer er besøksforvaltning, delingsøkonomi, energiforsyning, mobilitet med mer.	Innlandet fylkeskommune	Næringslivet, Statsforvalteren i Innlandet og Innovasjon Norge

Det er her vist til at «*prinsippene i besøksforvaltning*» skal ligge til grunn, men det er ikkje synleggjort kva desse prinsippa går ut på. Sidan dette er eit handlingsprogram er det nødvendig å vera meir konkret i å formidle kva føringar ein skal rette seg etter i ein plan som har miljø som eit hovudtema.

For besøksforvaltning i verneområda gjeld dette prinsippet:
• *Prinsipp: Dersom det er motstridende målsettinger mellom ivaretakelse av verneverdiene, tilrettelegging for de besøkende og lokal verdiskaping, skal ivaretakelse av verneverdiene tillegges størst vekt. (Miljødirektoratet M-415 | 2015 Veileder for besøksforvaltning i norske verneområder)*

Vi saknar nasjonalparkstyra som samarbeidspartar, da nasjonalparkane er svært viktige trekkplaster for reiselivet i Innlandet. Det er også fleire destinasjonar som har gått inn i arbeidet med utvikling av berekraftig reisemål, og dette arbeidet bør synleggjerast som inspirasjon for områda som ikkje har kome i gang. For destinasjonane rundt Jotunheimen har både Visit Valdres, Visit Jotunheimen og Nasjonalparkriket Reiseliv gått inn i arbeidet med berekraftig reisemål.

Noreg har tradisjonelt hatt mindre fokus på aktiv besøksforaltning enn det som er vanleg i andre europeiske land. Som nasjonalparkfylke med mange verneområde som også blir nytta i reiselivsutvikling, bør Innlandet arbeide for utvikling av eit prosjekt for besøksforvaltning som del av handlingsprogrammet i «Regional plan for klima, energi og miljø». Prosjektet bør organiserast som eit samarbeid der store kompetansemiljø på bruk-vern-feltet i Innlandet blir involvert. Aktuelle aktørar frå kompetansemiljøet er Fylkeskommunen, Statsforvalteren, Nasjonalparkstyra, Naturinformasjonssentra, fjellstyre, Statens Naturoppsyn, FOU-miljø, regionale reiselivsorganisasjonar, Villreinnemndene og -utvala, Turistforeningane, nasjonalparkkommunane.

Under kap. *5.5 Natur- og kulturmiljø og naturmangfold* er det eit pkt 5.1 som viser til arealregnskap:

Strategier	Forslag til tiltak	Beskrivelse av tiltak	Ansvarlig	Forventede samarbeids -partnere
5.1 Vi ivaretar naturlige bestander av arter, sikrer genetisk mangfold og ivaretar arters leveområder og viktige økologiske funksjonsområder på land og i vann.	5.1.1 Vi utarbeider et arealregnskap på regionalt nivå. Se også tiltak under arealbruk.	5.1.1 Blant annet følge opp den nasjonale utviklingen av et økosystemregnskap som viser økologisk tilstand på arealene og økosystemtjenester.	Innlandet fylkeskom mune	Statsforvalt eren i Innlandet og kommuner

Eit arealrekneskap er i seg sjølv knapt noko tiltak, men meir ein indikator eller måleverkty som viser korleis ein ligg an når det gjeld mål/strategi om å ta vare på bestandar, leveområde og funksjonsområde. Arealrekneskapet må følgjast opp med konkrete tiltak for å motverke øydelegging av leveområde og funskjonsområde for sårbare artar. Også her bør nasjonalparkstyra framhevast som aktuelle samarbeidspartar, saman med villreinnemndene i område med villrein.

Saksframlegg

Arkivsaksnummer: 2023/2527-1 **Saksbehandlar:** Eldrid Nedrelo **Dato:** 27.02.2023

Utval	**Utvalssak**	**Møtedato**
Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen	16/2023	06.03.2023

Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen - Uttale til planprogram for kommuneplanen sin arealdel 2024 - Luster kommune

Innstilling frå forvaltar

Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen saknar ei tydeleg satsing på aktiv besøksforvaltning i kommuneplanen. Nasjonalparkstyret tilrår at det blir lagt til eit eige punkt i planprogrammet for arealdelen som heiter besøksforvalting og at dette også blir integrert i samfunnsdelen ved neste revisjon, gjerne knytt til den delen som i dag handlar om «Distriktsinnovasjon». Ein besøksstrategi vil kunne sikre ein målretta styring av aktiviteten i kommunen sett i lys av dei natur-, kultur- og landsbruksverdiane ein ønskjer å vareta.

Nasjonalparkstyret vil gjere merksam på at vurdering av naturverdiar, særleg villrein, bør få prioritet når hytteutbygging skal vurderast ved Turtagrø i arealdelen. Dette sett i lys av:

- verneformålet for Jotunheimen nasjonalpark
- det pågåande arbeidet med kvalitetsnorm for villrein
- fokusområde ved Turtagrø, jf. det pågåande arbeidet med kvalitetsnorm for villrein i Vest-Jotunheimen
- punkt 3 under arealstrategi tema Miljø og berekraftig utvikling i planprogrammet.

--- slutt på innstilling ---

Dokument i saka

Luster kommune har lagt planprogrammet for kommuneplanen sin arealdel ut på høyring:

- Luster kommune – Planprogram for kommuneplanen sin arealdel 2024 Luster kommune – Forslag til høyring og offentleg ettersyn

Plandokumenta kan lesast her: Arkivsak 22/4984 - Kommuneplanen sin arealdel - planid 2022005 (onacos.no)

Planprogrammet tek for seg ulike tema som skal belysast i kommuneplanen, og det er tema Miljø og berekraftig utvikling sett i lys av tema Hytteområde som kan vere aktuelle for nasjonalparkstyret sitt ansvarsområde.

Saksopplysningar

Luster kommune har starta revisjon av den gjeldande arealdelen. Oppstartsvarsel med planarbeid vart sendt ut i desember 2022, saman med forslag til planprogram. Det er opna for å kome med innspel til planen fram til 24. mars 2023.

Arealdelen er kommunen sitt overordna styringsdokument for arealbruken. Kommuneplanen sin arealdel gir hovudtrekka i arealdisponeringa og set rammer og vilkår for nye tiltak som skal settast i verk. Kommuneplanen styrer til dømes kvar det skal byggast nye fritidsbustader og kva område som skal utviklast først. Arealdelen skal vise samanhengen mellom framtidig samfunnsutvikling og arealbruk, og det bør såleis vere ei tett kopling mellom samfunnsdelen og arealdelen til kommuneplanen.

Det vart utarbeidd arealstrategiar i samfunnsdelen som skal leggjast til grunn for arealdelen, og i planarbeidet vil det leggjast vekt på dei 4 satsingsområda til kommunen. Av dei største endringane som vart trekt fram ved utarbeidinga av den nye samfunnsdelen, var at: Det vart sett fokus på berekraftsmåla til FN og fastsetjing av klimamål for kommunen. Dette punktet er peika på som særleg viktig ved denne revisjonen av arealdelen.

Andre tema som er trekt fram i planprogrammet er m.a. å *«Redusere mengden areal sett av til hytteområde i kommunen og konsentrere felt i nærleik til eksisterande næringsdrift, med fokus på at felta skal ha positive ringverknader for nærområdet og kommune som heilheit.»*

Planprogrammet, slik det endeleg blir vedteke, vil utgjere kommunestyret si bestilling til innhald og prosess for utarbeidinga av kommuneplanen sin arealdel.

I planprogrammet står m.a. følgjande:

Hytteområde
I gjeldande arealdel er det sett av meir areal til hytteområde en kva som er reelt behov for. Ved siste revisjon blei det teke ut ein del, og ved denne revisjonen er det ynskjeleg å legge til rette for at hyttebygging i hovudsak skal skje i tilknyting til felt med gode ringverknader for lokalt næringsliv. Det skal ikkje byggjast fritidsbustader på dyrka mark, med unntak av ved skisenteret der det er store positive lokale ringverknader. Det vil bli aktuelt å fjerne hytteområde som ikkje er i tråd med kommunen sine overordna mål og arealstrategiar, og eventuelt vurdere nye område som er meir hensiktsmessige.

Arealstrategi:

1. *Hyttebygging skal i all hovudsak konsentrerast i hyttefelt framfor spreidd utbygging. Hytteutbygging skal sjåast i eit næringsutviklingsperspektiv, der høg standard, god arealutnytting og der byggjeaktivitet, kan støtte opp under annan aktivitet. Eksempel på dette er Heggmyrane og Turtagrø.*
2. *Med unntak av Heggmyrane skal hyttebygging skje utanfor jordbruksareal eller areal der det er konflikt med beiteinteresser.*

Hyttebygging er ein av faktorane som bidreg til tap av natur/press på natur. Vurdering av naturverdiar vert viktig når nye hytteområde skal vurderast.

Miljø og berekraftig utvikling

Endring av arealformåla i kommuneplanen med påfølgjande utbygging kan føre til tap av natur og utslepp av klimagassar. Verknaden av inngrep kan vere komplekse og er ikkje avgrensa til areal som blir bygd ned..

Arealstrategi:

1. *Større samanhengande områder med høg landskaps- og opplevingskvalitet skal takast vare på*
2. *Luster kommune skal føre ein arealpolitikk som i liten grad medfører tap av natur*
3. *Biologisk mangfald (jfr. Kartlegging av biologisk mangfald i kommunen) skal vektleggjast*
4. *Utbyggingsareal skal som hovudregel leggjast på uproduktive/lågproduktive areal utan spesielle økologiske eller biologiske funksjonar med særleg verdi for trua, sårbare, sjeldne artar eller bestandar*

Heimelsgrunnlag

Delegering

Nasjonalparkstyret har delegert forvaltningsmyndigheit for Jotunheimen nasjonalpark og Utladalen landskapsvernområde i medhald av reviderte vedtekter gjeldande frå 01.01.2020. Styret kan gje uttalar til saker som angår nasjonalparken direkte eller indirekte.

Vurdering

I denne saka har vi sett på kapittel/avsnitt som er særleg relevante for nasjonalparkforvaltinga.

Det er knytt store verdiar til fjellområda i Luster, både når det gjeld tradisjonell landbruksdrift, friluftsliv, reiseliv og naturverdiar. Det har dei seinare åra vore auka fokus på nasjonalparkane som grunnlag for verdiskaping. Miljødirektoratet lanserte ein ny merkevare- og besøksstrategi for Norges nasjonalparker i 2015, der bodskapen er Velkommen inn! Ein føresetnad for auka bruk av verneområda i verdiskaping er at bruken skal skje på ein måte som ikkje går ut over verneverdiane, men i enkelte område kan det oppstå konflikt mellom rekreasjonsbruken og naturverdiane. I Vest-Jotunheimen ser vi at dette gjeld villreinen i Hurrungane-området.

Villreinstammen i Vest-Jotunheimen er på mellom 250 og 400 dyr. Han har sommarbeite og kalvingsområde på halvøya mellom Lustrafjorden og Årdalsfjorden. Men vinterbeitet er i Hurrungane mot Sognefjellet. På vårparten trekker simlene mot kalvingsområda og bukkeflokkane blir som regel hengande att. Det er desse flokkane som trekker ned mellom hyttene på Turtagrø og som verkar lite påverka av vår aktivitet. Dei svakaste og mest sårbare dyra i flokken er dei drektige simlene, som kan bli hindra i trekket mot kalvingsområdet dersom aktiviteten nær trekkruta blir for høg. Den mest sårbare tida er april-mai. Då er det særleg viktig å vise omsyn til reinsdyra.

«Å ta vare på leveområde for villrein» er ein viktig del av verneformålet i Jotunheimen nasjonalpark, og Noreg har eit internasjonalt ansvar for å ta vare på den siste europeiske villreinen.

Kvalitetsnorma for villrein vart vedteken sommaren 2020. Kvalitetsnorma er eit trafikklys-system som seier noko om tilstanden for villrein i kvart enkelt villreinområde, dvs. kor god kvalitet villreinområdet har. I korte trekk er målet med kvalitetsnorma å skildre tilstanden til villreinen i kvart av våre 24 villreinområde. Klassifiseringa vil gi tydelege signal om kva faktorar som er dei største utfordringane i kvart enkelt villreinområde. Kvalitetsnorma for villrein består av tre delnormer, og nasjonalparkstyret vil peike på at den siste kan vera relevant for arbeidet med kommuneplanen sin arealdel:

1. Bestandsforhold
2. Lavbeite
3. Leveområde og menneskeleg påverknad

Dei nasjonale villreinområda vart klassifisert våren 2022. Frå hausten 2023 skal dei villreinområda som ikkje er nasjonale klassifiserast. Vest-Jotunheimen villreinområde er eit av desse.

Regjeringa vil betre tilhøva for villrein, og har også vedteke å lage ein eigen stortingsmelding for villrein og tiltaksplanar for villreinområda. Om kvaliteten til eit villreinområde ikkje er god nok, vil Klima- og miljødepartementet følgje opp ved å lage ein plan for korleis kvaliteten kan bli betre.

I arbeidet med kvalitetsnorma for villrein i Vest-Jotunheimen blir det m.a. peikt på *fokusområde Turtagrø.* Fokusområde er stader i villreinen sitt leveområde med arealinngrep og/eller menneskeleg aktivitet på eit nivå som kan skape utfordringar for villreinen. Følgjande vurdering er gjort for *fokusområde Turtagrø,* henta frå Vest-Jotunheimen villreinområde (arcgis.com):

Det genereres mye trafikk ut fra Turtagrø og inn stiene i dalførene Skagastølsdalen og Ringsdalen. I tillegg er Dyrhaugsryggen også et meget populært turmål selv om det ikke går merket sti opp dit. Inn Ringsdalen går det også en anleggsvei som flere benytter seg av, det er foreløpig ikke satt opp bom langs vegen, men det er diskutert. Vegen er ikke vinterbrøyet. Vegen fører til at områdene innover er lett tilgjengelig og flere kjører innover og slår opp telt, dermed genererer vegen en del campingturisme.

Arealunnvikelse

Avgrensningen til fokusområdet for arealunnvikelse er noe utvidet sammenlignet med forkusomådet for funksjonelle trekkpassasjer. I tillegg til ferdselen langs Ringsdalen, Skagastølsdalen og Dyrhaugsryggen genereres det også en del ferdsel fra Tindevegen og inn i området. Villreinen sin arealbruk av områdene her har endret seg den senere tiden, det er færre dyr som bruker området nå enn det som var tilfellet tidligere. Det er ikke observert dyr de siste to årene (2021 og 2022), men det ble registrert en del bukker i området i 2018. Flere forhold kan påvirke villreinens bruk av området, både ferdsel, snøforhold og klima.

Gjennom planprogrammet for kommuneplanen sin arealdel som no er til høyring, blir det vurdert om det skal leggast til rette for hyttefelt i Turtagrøområdet. Under arealstrategien blir det peika på at *hyttebygging er ein av faktorane som bidreg til tap av natur/press på natur. Vurdering av naturverdiar vert viktig når nye hytteområde skal vurderast.*

Nasjonalparkstyret vil gjere merksam på at vurdering av naturverdiar, særleg villrein, bør få prioritet i denne samanheng. Dette sett i lys av:

- verneformålet for Jotunheimen nasjonalpark
- det pågåande arbeidet med kvalitetsnorm for villrein
- nemnde fokusområde ved Turtagrø
- punkt 3 under arealstrategi tema Miljø og berekraftig utvikling i planprogrammet.

Med bakgrunn i ovannemnde, saknar Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen ei tydeleg satsing på aktiv besøksforvaltning i kommuneplanen. Nasjonalparkstyret tilrår at det blir lagt til eit eige punkt i planprogrammet for arealdelen som heiter besøksforvalting og at dette også blir integrert i samfunnsdelen ved neste revisjon, gjerne knytt til den delen som i dag handlar om «Distriktsinnovasjon». Ein besøksstrategi vil kunne sikre ein målretta styring av aktiviteten i kommunen sett i lys av dei natur-, kultur- og landsbruksverdiane ein ønskjer å vareta.

I lys av dette meiner vi at det kan vere føresmålstenleg å etablere ei besøksforvaltingsgruppe i kommunen som kan reise aktuelle problemstillingar knytt til besøksforvalting og drøfte akteuelle tema på tvers av administrative grenser. Nasjonalparkforvaltarane kan vere aktuelle deltakarar i ei slik gruppe saman med representantar for ulike fagområde i kommunen.

ST 17/2023 Eventuelt